

267

267

UNIV. BIBLIOTH.
* 1905 *
HELSINGFORS

Aino Malmberg

Yksinkö?

YKSINKÖ?

AINO MALMBERG

YKSINKÖ?

HELSINGISSÄ
KUSTANNUSOSAKEYHTIÖ OTAVA

HELSINGISSÄ
PÄIVÄLEHDEN KIRJAPAINOSSA
1903

I.

Eläintieteen dosentti Helsingin yliopistossa, tohtori Olli Hart, astui pitkin Aleksanterinkatua. Tämä maaliskuun loppupuoli oli varmaan vuoden hermostuttavin aika. Päivä paistoi, lumi sulii ja kevään henki tunki kaikkialle.

Tohtori Hart astui hitaasti ja mietteisään. Nyt oli kevät, kevät! Ja kevään salainen, kaihonsekainen riemu, joka houkuttelee pois arkitöistä ja vie vallan kylmältä järjeltä, hiipi hänen mieleensä taas.

Joku tervehti häntä ohimenneksessä. Hart heräsi äkkiä unelmistaan ja alkoi astua kiihkaasti ja pää pystyssä. Suun ympäri ilmestyi samassa päättävä, melkein suuttunut ilme.

Oliko hän aivan pois suunniltaan antaessaan noin vallan mielialoilleen? Ei, hän tahtoi kerrassaan pudistaa pois kaikki sentimentaalit kevättunnelmat, jotka uhkasivat viedä

tarmon häneltä. Johan nyt vähitellen hänenkin oli aika ruveta miehistymään. — Mutta eihän nyt muutoin ollut hätääkään. Olihan hän järkevä, nuori tiedemies, lahjakkaimpia koko yliopistossamme — hän hymyili hiukan pilkallisesti muistaessaan kuinka monta kertaa hän oli kuullut tuota vakuutettavan. Tietysti hän oli sekä järkevä että lahjakas! Jospa hän nyt vain voisi itsekin uskoa tuohon!

Mutta nyt hänen ainakin oli pidettävä huolta siitä, että muut sen uskoivat. Ei saanut nyt mikään sentimentaalinen hulluus tehdä häntä kykenemättömäksi järkevään työhön.

Hän ojentihe suoraksi ja läksi taas astumaan näyttäen vakavalta ja arvokkaalta. Samassa pyörähti pieni, ketteräliikkeinen neitonen Mikonkadun kulmasta hänen eteensä, tervehti nopeasti ja oli samassa hävinnyt jonnekin kauppapuotiin. Pilkallinen väre Hartin suupielessä tuli taas näkyviin. Hän muisti selvästi viime kevään, jolloin hän kaiken hulluutensa huippuna oli ollut vähällä kosia tuota samaa pientä, pyöreätä, tummatukkaista Vilma Aarniota. Laupias kaitselmus oli silloin vanhan tädin haamussa — taivas häntä palkitkoon — tullut väliin juuri ratkaisevalla hetkellä. No, nyt ei ainakaan ollut mitään vaaraa tarjona sillä taholla. Vilma

Aarnio! Kyllä oli mies ollut vallan mieletön kun oli antautua siihen leikkiin — — —

Mutta kyllä hänen nyt piti päästä muiden tiedemiesten seuraan. Se oli paras lääke kevään voimaa vastaan. Mitäs jos hän nyt suoraa päätä läksisi professori Hemmerin luo hiukan keskustelemaan tekeillä olevasta teoksestaan? Ensi kesänä sen piti valmistua ja siitä oli tuleva laaja ja täydellinen selon-teko Suomen perhosista.

Ja missä mahtoi Eksköldkin piillä tätä nykyä? Ei ollut häntä näkynyt pitkiin aikoihin

— — —

„Terve Hart“, kuului samassa ääni hänen takanaan.

Hart kääntyi ympäri, ja siinä seisoj juuri tohtori Arvid Eksköld, toinen eläintieteen dosentti, jota hän äsken oli ajatellut.

Parempaa seuraa Hart ei olisi voinut toivoa sillä hetkellä. Jos mikään maailmassa oli omiaan pysyttämään häntä tasapainossa ja masentamaan kaikki tunteenpurkaukset, oli se juuri Eksköldin kylmän kohtelias hymy. Tavallista tyytyväisempänä Hart tervehti virkaveljeään, joka virkkoi:

„Olipa hyvä että tapasin sinut. Minulla olisi näet tärkeänlainen asia sinulle. Olitko juuri menossa jonnekin?“

„Hemmerin luo vain, mutta . . .“

„No, niin mennään siis yhdessä. Tiellä selvitän asiani, johon sitten toivon ukko Hemmerin antavan siunauksensa.“

Molemmat miehet kääntyivät yhdessä Yrjönkadulle päin, missä professori Hemmerin asunto oli.

Siinä oli komea pari. Sen myönsivät itsekseen kaikki vastaantulijat. Molemmat olivat pitkiä ja solakoita sekä ryhdiltään moitteettomia. Hart oli tummatukkainen ja tummasilmäinen, kasvot jokseenkin säännötömät, mutta miellyttävät ja täynnä ilmettä. Tummissa silmissä välkkyi usein uneksiva, kaihoava loiste, joka ilmaisi että sen miehen sielussa ei läheskään aina järkevä tiedemies ollut yksin vallitsemassa.

Eksköld oli aivan vaalea. Keltakiharainen tukka oli hyvin lyhyeksi leikattu, otsa korkea ja jalomuotoinen, vaikka syvä poimu silmien välissä antoi sille hiukan liian ankaran ilmeen. Kasvojen piirteet olivat erittäin hienot, ehkä hieman terävät, ja vaaleansiniset silmät viisaat ja kylmät. Joskus teki mieli uskoa että noiden silmien takana piili muutakin kuin pelkkää viisautta vain, mutta mitä lieene se „muu“ ollut, siitä ei ollut helppo päästä selville.

„Suostuisitko rupeamaan sijaisekseni Yksityislyseossa ja zootomisella laboratoriorilla lukukauden loppuun?“ kysyi Eksköld.

„Sijaiseksesi? Aiotko lähteä matkoille?“

„En vielä. Mutta lääkäri vaatii minua heti lopettamaan työni joksikin aikaa. Tuo kiusallinen unettomuus öisin, näetkö . . . ja hermot . . .“ Sinisiin silmiin tuli jotain pistävää, liekö ollut katkeruutta vai mitä.

Hart tunki sääliä.

„Sinä oletkin ollut niin tavattoman varomaton. Eihän tuommoisesta voimien ponnistuksesta voi muuta seurata“, virkkoi hän,

„No niin. Siitä asiasta ei puhuta. Suosutko vai etkö?“ Äänen ylpeä sointu ja hermostunut värähdys suupielessä sanoivat, että Eksköld ei tahtonut puhua persoonallisista asioistaan sen enempää. Sillä tavalla hän aina katkasi kaikki osanoton ilmaukset. Hän näkyi pelkäävän niitä kuin myrkyä. Kyllä hän omat huolensa jaksoi itsekin kantaa.

Hart tiesi varsin hyvin, että ellei hän suostuisi Eksköldin pyyntöön, syntyisi siitä monenmoista hankaluutta. Hemmer, eläintieteen professori, tuskin hyväksyisi ketään muuta hoitamaan Eksköldin tointa zootomisella laboratoriorilla ja vaikea olisi saada Yk-

sityislyseoonkaan sijaista. Vaikka siis Hartilla itsellään oli paljon työtä, tunsikin hän, että nyt oli melkein mahdoton kieltää apua Eksköldilta, joka paitsi sitä aina oli ollut valmis auttamaan muutamia vuosia nuorempaa toveriaan tämän töissä. Ja tässä oli tilaisuus, jolloin Hart sai vapaasti antaa valtaa tunteelleen, tuolle syvälle säälin tunteelle Eksköldiä kohtaan. Se tynnytti.

Vaikka mitä hän oikeastaan sääli? Eksköldin yksinäisyyttäkö? Totta oli, että hän oli yksin, mutta kukapa muukaan tässä maailmassa oli kaksin tai kolmin? Ja ylpeämpää ja itsetietoisempää miestä kuin Eksköld sai hakemalla hakea. Mutta sittenkin Hartin täytyi sääliä häntä. Silloin tällöin oli joku katkera sana antanut Hartin aavistaa, mitä Eksköld oli saanut kokea. Vanhemmat kuolivat aikaisin, ja milloin mikin etäinen sukulainen piti huolta orpopojasta. Köyhyys tuli lisäksi. Jo toistakymmentä vuotta hänen oli pitänyt täydellisesti ansaita oma leipänsä. Hänen tavaton tarmonsä ja työkykynsä olivat auttaneet häntä niin pitkälle, että hän nyt oli yliopiston toivorikkaimpia nuoria tiedemiehiä. Mutta hermostonsä hän oli ankaralla työllään turmellut.

Hart muisti tuon kaiken virkkaessaan tyynesti:

„Ei tuo sijaiseksi rupeaminen liene val-
lan mahdotonta minulle. Mutta kyllä minun
kumminkin täytyy hiukan miettiä sitä ensin.“

„Teet minulle hyvin suuren palveluksen,
jos suostut.“

„Se riippuu myöskin osaksi ukko Hem-
meristä, jonka kanssa juuri aioin mennä pu-
humaan perhosistani, tiedäthän. Jos hän
kovin kiirehtii työtäni, en tiedä kuinka jär-
jestäisin asiat.“

„Työsi näkyy hyvin läheisesti liikuttavan
ukko Hemmeriä.“ Eksköldin suu vetäytyi
hiukan ivalliseen hymyyn.

„Mitä tarkoitat?“

„En mitään.“

Ennenkuin Hart ennätti saada selville,
mihin tuo pistos tähtäsi, olivat molemmat
miehet saapuneet Hemmerin asunnolle Yr-
jönkadulla. Hart soitti ovikelloa ja hetken
kuluttua tuli köyryselkäinen, harmaahapsinen
professori Hemmer itse avaamaan etehisen
oven.

Hän oli hyvin omituinen ilmiö tuo vanha
professori Hemmer. Ei kuulunut ainoankaan
pankin johtokuntaan. Ei ollut yhdenkään
osakeyhtiön toimeenpanevana tirehtöörinä.

Ei edes osakkeiden omistajana eikä toimikunnan puheenjohtajana missään. Vaikka oli professori Helsingin yliopistossa.

Vielä merkillisempi seikka oli se, ettei kukaan ihminen maailmassa tiennyt oliko hän fennomaani vai svekomaani. Kaikkein vähimmin hän itse sen tiesi. Kerrottiin että muutamia vuosia sitten pari muuta professoria oli päättänyt saada selvää tuosta asiasta. Yliopistossa oli näet tärkeä vaali. Tietysti oli kaksi ehdokasta, fennomaani ja svekomaani. Molemmat muutoin täysin kykeneviä ehdotettuun toimeen. — Tietysti. Kielipuolueet olivat aivan tasaväkiset ja joka ääni siis tärkeä.

Kun professori Hemmer iltapäivällä istui huoneessaan mietiskellen huomispäivän luentoja, astui fennomaanien johtaja, professori A. äkkiarvaamatta sisälle. Pyytäen anteeksi että hän häiritsi, alkoi hän selitellä huomispäivän vaalin tärkeyttä. Ukko Hemmer kuuli kuin unessa sanat „sortovalta“, „intriigit“, „isänmaallinen velvollisuus“, „kukistettava puolue“, j. n. e.

„Jaa, jaa, kyllä se niin on“, sanoi ukko Hemmer hajamielisesti ja koko sydäimestään toivoen, että professori A. pian läksisi, jotta hän saisi rauhassa miettiä, kuinka hän huomenna ylioppilailleen selittäisi, että Hæckel

oikeastaan on paljoa radikaalimpi väitteissään kuin itse Darwin.

„Veli tulee siis huomenna vaaliin?“
kysyi professori A.

„Jaa, jaa, kyllä, kyllä“, vastasi professori Hemmer iloisesti, sillä hän arvasi, että nyt professori A. vihdoinkin aikoi lähteä.

Kun professori A. juuri pani palttoota päälleen etehisessä, soitettiin ovikelloa ja sisään astui svekomaanien johtaja professori B. Omituisen happamasti hymyillen herrat tervehtivät toisiaan, mutta professori A. sanoi lähtiessään varmallalla äänellä ukko Hemmerille, että hän oli hyvin iloinen heidän keskustelustaan.

„Jaa, jaa, kyllä, kyllä“, vastasi ukko Hemmer ja arveli että onpa tämä nyt onneton päivä, kun ei vain päästä työhön käsiksi.

Professori B. alkoi heti puhua myöskin huomispäivän vaaleista ja taas kuuli ukko Hemmer kuin unessa sanat „sortovalta“, „intriigit“, „isänmaa“, „länsimainen sivistys“ y. m. Ja taas hän vastasi:

„Jaa, jaa, kyllä se niin on“.

Kotvan aikaa vielä selitettyään politiikkaa professori B. sanoi tyytyväisenä jäähyväiset.

Mutta seuraavana päivänä ukko Hemmer oli aikoja sitten unohtanut koko vaalin. Eikä kukaan sen jälkeen yrittänyt saada selville kumpaan kielipuolueeseen hän kuului. Siksi se jäi hänelle itselleenkin salaisuudeksi.

Jos vielä lisään ettei hän ollut riidassa kenenkään ihmisen kanssa, ei edes muitten samalla alalla työskentelevien tiedemiesten kanssa, olen luetellut pääasiallisimmat omituisuudet professori Hemmerissä.

Hän se nyt itse avasi oven, kun Hart ja Eksköld astuivat sisään.

„Terve, terve“, lausui ukko ystävällisesti. „Olipa hauskaa että tulitte. Tahdon mielelläni hiukan kuulla perhosistasi, Hart“. Hän työnsi molemmat nuoret miehet työhuoneeseensa ja lisäsi: „Istukaa nyt ensin ja sytyttäkää tupakka“.

Se oli helpommin sanottu kuin tehty, sillä mikäli ensi silmäyksellä saattoi nähdä, oli professorin työhuoneessa ainoastaan yksi tyhjä istuin, nimittäin hänen oma kirjoitustuolinsa. Sohva peräseinällä oli täynnä kirjoja, samoin kuusi tuolia ja kiikkutuoli.

Nuoret miehet eivät kumminkaan näyttäneet tuota oudoksuvan. Eksköld siirsi kirjat sohvan nurkasta sohvapöydän alle, jossa niitä oli jo ennestäänkin, ja asettautui

itse niiden sijalle. Samoin Hart nosti kirjat lähellä olevalta tuolilta pöydälle sekä istui tuolille.

Savupilvien hulmutessa alkoi pakinoiminen Hartin perhosista, Eksköldin tunneista, y. m. ja lopputuloksena oli, että Hart lupasi ottaa Eksköldin virat hoitaakseen ja olisi kesällä sitä ahkerampi perhostutkimuksissaan, niin että teoksen käsikirjoitus joka tapauksessa valmistuisi syyskuussa.

Mikä lieneekään ollut syynä siihen että vanha professori niin kiirehti tuota käsikirjoitusta.

„Hyvä on, että sinä Eksköld hiukan levähdät. Olen aina ennustanut, että tuollainen liiallinen työ tuottaa katkeria kokemuksia“, virkkoi vanha professori, katsellen hiukan nuhtelevasti Eksköldiä.

„Tietäähän setä, että työni paljous ei riipu omasta tahdostani.“

„Kuka sinua pakoittaa?“

„Nälkä. Ellen tee ansiotyötä, en voi elää. Ja pitänee kai minun puuhata hiukan tieteellisissäkin töissä, vai jätämmekö sen puolen jo kokonaan veli Hartin huostaan?“

„Kyllä siinä tarvitaan meidän kaikkien voimia, se on totta. Mutta se rahakysymys on monen kiusana. Minä tosin koetan loh-

duttaa sekä itseäni että muita sillä, että jos mies ei juo eikä ole filoloogi, niin kyllä hän aina selviää.“ Ukko Hemmer koetti leikinlaskulla vastata Eksköldin katkeruuteen. Nuoret miehet naurahtivat ja vanha professori jatkoi: „Luojan kiitos, että sinä Eksköld et koskaan mene naimisiin etkä siten joudu hukkaan tieteeltä.“

„Oh! Onko setä niin varma siitä? Päinvastoin olen ajatellut, että kun saan riittävät tulot, hankin oman kodin.“

„Ei, ei poikaseni. Perheelämä ja tiede eivät sovi saman katon alle. Jomman kumman täytyy väistyä.“

Hart katsoi kysyvästi professoriin, sillä olihan professori itsekin ollut naimisissa, vaikka siitä oli jo pitkä aika. Ja olihan hänellä jonkunmoista perheelämää vielä nytkin, sillä asuihan hänen ainoa tyttärensä täällä hänen luonaan. Professori huomasi tuon katseen ja jatkoi:

„Niin, kokemuksesta minä puhun. Minun lyhyt perheonneni kesti vuoden ja se maksoi tieteellisen työni moneksi vuodeksi.“ Professoria tuntui vaivaavan tuo lyhyt viittaus menneisyyteen ja hän jatkoi äkkiä: „Niin, sinähän Hart tulet nyt tyttäreni työtoveriksi.“

„Niin, olen kuullut että neiti — maisteri Hemmer opettaa historiaa Yksityislyseossa.“

Hartia hiukan pudistutti, kun hän tuon muisti. Hän oli sen verran tuttu neiti Anna Hemmerin kanssa, että he kadulla tervehtivät toisiaan, mutta hän ei koskaan ollut uskaltanut mennä puhuttelemaan tuota jäykkää, oppinutta neitiä, joka ei mitenkään vastannut hänen naisihannettaan. Hänellä oli näet hyvin vakaantunut maku siinä suhteessa. Kaikki hänen „ainoan rakkautensa“ esineet olivat olleet hentoja, enkelimäisiä, avuttomia, mutta neiti Hemmer oli — huh! Oikein pelotti!

Hänen ajatustensa juoksu keskeytyi, kun Eksköld nousi sanoakseen hyvästi, ja Hart nousi myöskin samassa poistuaan.

Heidän astuessaan etehiseen, avasi joku ulkooven ulkoapäin ja astui sisään. Se oli maisteri, neiti Anna Hemmer, joka tuli kaupungilta kotiin.

Yksinkertainen tummansininen kävely-puku ja pieni musta hattu, jossa ei ollut vähintäkään koristetta, olivat omiaan lisäämään vakavuuden ilmettä hänen olennossaan. Hän oli pitkä ja solakka. Tumma, hyvin kihara tukka oli lyhyeksi leikattu, kasvojen

piirteet säännölliset, iho hieno ja hyvin kalpea. Suurissa kaunismuotoisissa silmissä oli totinen, melkein ankara ilme. Ei kumma, jos Hart pelkäsi puhutella häntä.

Eksköld riensi auttamaan takkia neiti Hemmerin päältä ja sanoi samalla:

„Voin kertoa sinulle uutisen, Anna. Ensi viikosta alkaen tulen riistämään hauskan seurani Yksityislyseon opettajakunnalta ja ystäväni Hart astuu sijaani. Mitä arvelet?“

Neiti Hemmerin suu vetäytyi hiukan hymyyn, kun hän vastasi:

„Olen iloinen sinun puolestasi, Arvid, että saat hiukan lepoa.“ Sitten hän lisäsi kääntyen Hartiin: „Tervetuloa kouluumme, tohtori Hart.“

Hart kumarsi sekä myönsi mielessään, että neiti Hemmerilla oli tavattoman miellyttävä ja soinnukas ääni.

Molemmat herrat sanoivat sitten jäähyväiset ja poistuivat.

Tuskin he olivat ennättäneet kadulle kun Hart koomillisella kauhun ilmeellä huudahti:

„Pettivätkö korvani, Eksköld, vai mitä ihmettä se merkitsi, että sinuttelit neiti Hemmeriä?“

„Ei se merkinnyt sen kummempaa kuin että siellä koulussa on tapana, että kaikki

opettajat heti jättävät pois tittelit. Sehän on yhteiskoulu ja tuo mahtaa kuulua systeemiin.“

„Taivas varjelkoon! Tuon olisit voinut sanoa ennen. Täytyykö minunkin ruveta sinuttelemaan kaikkia noita lyhyttukkaisia, lasisilmäisiä sulottaria?“

„Täytyy.“

„Mutta Eksköld — —“

„Rauhoitu nyt kumminkin. Koska sinä olet vain väliaikainen, pääset luultavasti siitä velvollisuudesta. Muutoin voin sinua lohduttaa sillä, että nuo luetellut sulottaret eivät ole ollenkaan niin peloittavia kuin syrjästä katsoen luulisi. Neiti Hemmer esimerkiksi on hyvin miellyttävä ja hyvä tyttö, eikä sinun tarvitse pelätä että hän keikailemisella koettaa solmia heikkoa sydän parkaasi.“

„Ei, herra paratkoon, sen kyllä uskon. Siltä hän näyttikin.“

Molemmat herrat erosivat kadunkulmassa ja nököyttivät päätään toisilleen hyvästiksi.

II.

Kevätaamu oli kirkas ja lämmin. Aurinko paistoi punaraitaisten uutimien läpi Anna Hemmerin huoneeseen. Se oli kodikas ja lämmin huone. Pyöreä pöytä keskellä lattiaa ja sen ympäri pari korituolia ja vanhanaikuisen, matala kiikkutuoli ilman sivupuitteita. Seinän vieressä sohva ja kirjakaappi. Toisen ikkunan edessä suuri, mukava kirjoituspöytä.

Anna Hemmer istui matalassa kiikkutuolissa pää taaksepäin nojautuneena selkämystä vastaan. Kasvot olivat tavallista kalpeammat ja niiden ilme tuskallinen. Huulet olivat yhteen puristetut ja käsi piteli lujasti äsken avattua kirjettä.

Miksi kaikki tuo aikoja sitten ollut ja mennyt entisyys taas palautui hänen mieleensä? Tuo muistojen tulva oli tukahduttaa hänet. Eikö hän koskaan päässyt siitä erilleen.

Tyyni, arvokas Anna Hemmer, joka ei koskaan kiihtynyt, ei koskaan kiivastunut, joka oli kaikille kohtelias, ei kenellekään tuttavallinen — hän tunsu nyt niin polttavaa tuskaa että olisi tahtonut itkeä ääneen.

Hän kohotti päätään hitaasti mutta päätävästi. Tämä mahtoi olla vain hermostumista, liiallista räsitusä. Kyllä kaikki taas tulisi entiselleen, kunhan lukukausi loppuisi ja pääsisi lepoon.

Kirje putosi lattialle hänen sylistään. Hän nosti sen ylös ja luki sen vielä kerran:

Huhtikuun 2 p. 18—.

Rakas Anna!

Nyt pyytäisin vaivata sinua, rakas Annaseni, pienellä asialla, vaikka pelkään että tulen kovin myöhään. Kun setäsi viime kesänä kuoli, en jaksanut ajatella mitään muutoksia, mutta nyt kun ulkonaiset asiat taas ovat järjestetyt, alan käsittää, että Elsa on aivan oikeassa toivoessaan, että niin pian kuin mahdollista muuttaisimme Helsinkiin. Elsa voisi siellä jatkaa soittoopintojaan ja käydä käsityökoulua sekä saada tilaisuutta moneen muuhunkin hyödylliseen kehitykseen. Prinsiihin kannalta tekisin väärin, ellen

suostuisi hänen toivomukseensa. Paitsi sitä tuntuu minustakin oikein hauskalta taas päästä Sinun ja rakkaan Fredrik veljen läheisyyteen. Näinä kymmenenä vuotena, jotka olet ollut meiltä pois, olen aina sinua kaivannut, vaikka kyllä käsitän, että se oli Jumalan tahto ja että periaatteellisesti teit aivan oikein, kun läksit meiltä hoitamaan vanhaa isääsi. Mutta nyt, kuten sanoin, saamme taas yhtyä, ja siksi pyytäisin sinua vuokraamaan meille neljä tai viisi huonetta ja keittiön jossakin hausassa kaupunginosassa ja — — —“

Kirje vaipui taas Annan polvelle. Hänen tätinsä, professori Hemmerin sisar, kauppaneuvos Huovisen leski, aikoi siis syksyllä muuttaa Helsinkiin tyttärensä Elsan kanssa.

Tuo kirje se oli, joka oli pakoittanut esille sen pitkän muistojen sarjan. Hänen täytyi läpikäydä kaikki taas, elää elämänsä uudestaan alusta alkaen tähän päivään asti, ja vanhat haavat, jotka jo olivat melkein umpeen kasvaneet alkoivat tihkua verta taas.

Hämäränä muistona häämöttivät lapsuuden ensi vuodet hänen mielessään. Rouva Huovinen oli ottanut lapsi raukan kasvatukseen kun äiti oli kuollut antaessaan

hengen tyttarelleen. Tyynesti, ilman suruja ja melkein ilman ilojakin kului Annan lapsuus tädin luona etäisessä pikkukaupungissa.

Täti oli naimisissa varakkaan, pullean, hyväluontoisen kauppaneuvos Huovisen kanssa. Vuosien vierieissä oli heille syntynyt kolme lasta, jotka kaikki kuolivat pieninä. Anna ei koskaan voinut täyttää sitä tyhjyyttä, joka sen perästä tuli taloon.

Rouva Huovinen eli „komesrotinna“, kuten hän vaati palvelijoitaan sanomaan, oli hyvin toimelias ja reipas nainen ja täynnä periaatteita, joita hän innokkaasti koetti te-roittaa ympäristöönsä. Sanat „periaate“ ja „prinsiippi“ kaikuivat aina Annan korvissa, kun täti johtui hänen mieleensä.

Mutta sydän sulii lämpöiseksi, kun hän muisti setä vainajaansa. Ukko Huovinen oli itse hyväluontoisuus ja piti Annasta kuin omasta lapsestaan. Eikä hän sanonut pahaa sanaa kenellekään. Ankarin moite, minkä Anna koskaan kuuli hänen lausuvan huolimat-tomille konttoristeille, oli tämä; „Ei sinusta mies parka ole muuanne kuin yliopistoon“. Ja silloin piti kaikkien muiden nauraa, sen ukko vaatimalla vaati. Annan suu meni vie-läkin hymyyn tuota muistellessa. Asian laita oli se, että ukko Huovinen ennen nuorena

oli kolme kertaa yrittänyt ylioppilaaksi, mutta saanut joka kerta latinan kirjoituksessa reput. Siitä lähtien hän halveksi yliopistoa koko sydämeästään.

Mutta vaikka hän olikin epäonnistunut lukuhommissa, oli hän sitä paremmin onnistunut tukkihommissa ja koonnut itselleen aimo omaisuuden.

Annalle hän oli hyvin hyvä ja koetti hankkia hänelle kaikenlaisia pikku iloja. Mutta koska kauppaneuvoksen valta kotona oli sangen rajoitettu, ei hän juuri paljoa aikaansaanut. Anna sai kumminkin kaipaamaansa ystävyyttä ukko Huoviselta, ja tuo muisto oli vieläkin kirkkaimpia hänen lapsuutensa ajoilta.

Annan oltua kymmenen vuotta kauppaneuvoksen kotona, syntyi Elsa. Se oli sanomaton ilo vanhemmille, ja siitä lähtien heidän ja koko talon väen päähuolena oli varjella Elsaa sekä ruumiin että hengen puolesta. Elsa oli heikko lapsi, ja vanhemmat vapisivat pelosta, että hänkin otettaisi pois heiltä, kuten hänen kolme edeltäjäänsä, mutta niin ei käynyt. Elsa kasvoi ja vahvistui sekä johti vähitellen koko taloa. Rouva Huovinen ei tosin vähääkään väistynyt prinssiipeistään,

mutta hän osasi aina erinomaisen hyvin sovelluttaa ne Elsan tahdon mukaan.

Siinä ympäristössä kului Annan lapsuus ja ensi nuoruus. Heti Elsan tultua maailmaan Anna vaistomaisesti käsitti, että nyt hän oli „iso tyttö“, jonka piti itse hoitaa itsensä. Maailma oli olemassa Elsan tähden. Anna oli yksin.

Sitten 16-vuotisenä hän lopetti pikku-kaupungin tyttökoulun. — Niin olipa siitä aikoja nyt. — — —

Ja sitten — — sitten kului aika hiljalleen, kunnes hän täytti 20 vuotta. — — —

Anna nousi äkkiä pystyyn ja pani kirjeen pöydälle. Ei, sen kauemmaksi ajatukset eivät saaneet harhailla. Se oli elämän loppu se. Se mikä sitten seurasi, oli mustaa, pahaa unta.

Mutta voi kuinka kauan sitä unta oli kestänyt!

Mutta sitten vihdoinkin oli tyynempi aika tullut. 10 vuotta hän nyt oli asunut isänsä kanssa ja elämä kulki hiljaista kulkuaan. Niin, jos se oli elämää tämä.

Mutta ainakin se oli olemista, rauhallista olemista.

Tuskin hän itsekään ymmärsi mitä hän teki, kun hän 10 vuotta sitten äkkiä oli isälleen kirjoittanut sen kirjeen, jossa hän pyysi päästä isän luo. „Elä kysy syytä“, kirjoitti hän, „mutta salli minun nyt tulla luoksesi. En rasita sinua enkä häiritse sinua töissäsi, mutta salli minun tulla, isä, elä kiellä tätä pyyntöäni.“

Professori oli juuri lähdössä ulkomaille, kun Annan kirje tuli. Hän aavisti, että tytär nyt oli kaiken sen avun tarpeessa, minkä isä saattoi antaa ja hän päätti ottaa Annan mukanaan ulkomaille. Ei hän kysynyt syytä, eikä Anna mitään selittänyt.

Täti Huovinen nähtävästi aavisti yhtä ja toista, koska hän ylenpalttisella hienotuntoisuudella alituiseen selitti, kuinka hyvästi hän ymmärsi, että Anna tahtoi lähteä vanhaa isäänsä hoitamaan. Ja tuo tuntui, tiesi miksi, nöyryyttävältä.

Ei ollut Anna oikeastaan muuta tahtonut kuin päästä pois noilta tutuilta seuduilta. Eikä hän muuta saanutkaan.

Professori kohteli tyttärtään alussa oudolla arkuudella. Anna oli äitinsä näköinen ja johti professorin mieleen tuon lyhyen onnen ajan ja sitä seuraavan kipeän tuskan. Se häiritsi hänen levollista työtään ja uhkasi

muuttaa koko hänen elämänsä suunnan. Omatunto käski häntä tekemään jotain tyttärensä hyväksi, mutta mitä? Mitä hän, yksinäinen vanha mies, osasi tehdä tasoitukseen elämän tietä tuolle nuorelle, kalpealle tytölle, joka oli hänen sydäntään niin lähellä?

Mutta pian kyllä huomasi professori, että Anna oli sitä kiitollisempi jota vähemmin häntä huomattiin. Hän pyysi hiljaisuutta ja rauhaa vain. Ja professori vajoutui vähitellen takaisin kirjoihinsa.

Anna ryhtyi myöskin pian työhön, sillä työ tuotti viihdytystä.

Huovisen perheessä hän ei ollut tietänyt mitään rahahuolista, mutta isänsä kodissa hän sai kokea yhtä ja toista siinä suhteessa. Professorilla oli hyvin hämärä käsitys tulojen ja menojen yhteensovittamisesta, varsinkin nyt, kun Annan olo Helsingissä tuotti kaikenlaisia lisämenoja. Anna tunsikin, että hän kaikesta huolimatta tuotti huolta ja raskautta isälleen.

Kauppaneuvos Huovinen kyllä tuon tuostakin lähetti satamarkkasen Anna työlleen, jonka poislähtöä isän luo hän suri eikä voinut ymmärtää. „Mitä se lanko nyt yht’äkkiä rupeesi tytärtään kaipaamaan“, va-

litteli ukko, „juuri kun minä olin ennättänyt kiintyä häneen kuin omaan lapseen“. Ja sitten hän lähetti Annalle setelin, „jotta lapsella edes olisi matkarahaa, jos hän tahtois palata pois sedän luo“.

Mutta ei tahtonut Anna palata.

Ulkonaisista huolista oli Annalle se hyöty, että ne haihduttivat polttavia ajatuksia. Hänen täytyi ryhtyä toimiin päästäkseen riippumattomaan asemaan.

Etupäässä siitä syystä hän rupesi lukemaan ylioppilastutkintoa, suoritti sen sekä sitten myöskin kandidaattitutkinnon. Kohta sen jälkeen hänelle tarjottiin historian tunnit Yksityislyseossa, ja silloin se päämäärä oli saavutettu.

Ja sittenhän piti levonkin tulla, kun vuodet hiljaa vierivät ilman tapahtumia, ilman taisteluita. Anna oli käynyt omituisen tyyneksi. Harvoin hän nauroi ja vielä harvemmin itki. Ei hän tuntenut iloa, mutta eihän se ollut suruakaan tuo puristus rinnassa, joka teki kipeätä. Ei, ei se ollut muuta kuin kaipauksen kaipausta, joka syntyy silloin kun ei ole enää mitään kaivattavaa.

Vuosien kuluessa tuo tyhjiys, jota työ ei koskaan voinut täyttää, kasvamistaan kasvoi. Ja mikäpä sen olisikaan voinut täyttää? Työ

oli niin aivan ulkopuolella häntä, mitään persoonallista mielenkiintoa hänellä ei ollut. Kaikilla muilla oli jotain hellittävää, hänellä ei.

Mutta ei hän ainakaan muita tahtonut rasittaa omilla huolillaan! Kuinka arka, kuinka värisevän arka hän oli lähestyessään muita ihmisiä. Ja siinä arkuudessa oli katkeruutta.

Oliko se kumma, että ihmiset pitivät häntä jäykkänä ja kylmänä ja pysyttelivät vissin matkan päässä? Heidän ja hänen välillään oli näkymätön juopa, jonka yli ei kukaan yrittänytkaan.

Kohtalo tahtoi pakoittaa hänet olemaan yksin. Mutta miksi hän sitä pelkäsi? Toiselta puolen hän hakemalla haki yksinäisyyttä, toiselta puolen hän sitä kammoksui. Eikä lepo tullut koskaan, ei koskaan. Usein tuntui hänestä, kuin jotain olisi itkenyt syvällä, hyvin syvällä hänen sielussaan, itkenyt kauan ja katkerasti. Mutta se itku ei päässyt koskaan puhkeamaan ilmi. Eikä hän tiennyt mikä se itkijä olikaan, hän itsekö vai vento vieras olento.

Miksi kaipauksen kaipaus kasvoi yhä kipeämmäksi?

Rouva Huovisen kirje oli äkkiä häirinnyt Annan rauhan ja saattanut hänen mielensä pois tasapainosta.

Hän ei ollut nähnyt tättäään moneen vuoteen, Elsa ei ollenkaan sen jälkeen kun hän kymmenen vuotta sitten läksi tätinsä kotoa. Ja nyt he aikoivat muuttaa tänne ja heidän läsnäolonsa tulisi aina muistuttamaan niitä aikoja, jotka hän tahtoi unohtaa.

Eikä hänellä ollut ketään, joka auttoi häntä unohtamaan. Ei ollut ketään, jolle hän olisi voinut huoventaa mieltään.

Hän muisti äkkiä Eksköldin. Miksi hänkin juuri nyt oli eronnut koulusta? Kaikista Annan tuttavista — tuskinhan hänellä muita tuttuja olikaan kuin Yksityislyseon opettajisto — oli Eksköld aina ollut häntä lähinnä. Ei hän voinut selittää syytä siihen. Eksköld kohteli häntä niinkuin muitakin — ylpeästi, usein purevastikin, mutta siitä huolimatta oli heidän välillään aina ollut joku salainen side. He viihtyivät toistensa seurassa. Se oli tuo huomaamaton, itsetiedoton tunne, joka usein vetää kahta yksinäistä toisiinsa.

Mutta nyt oli Eksköld poissa, juuri kun Anna olisi tarvinnut hänen apuaan. Hart oli tullut sijaan, Hart, jonka omituisen puhuva,

surumielinen katse herätti Annassa salaista sääliä, mutta jota hän pelkäsi yhtä suurella arkuudella kuin muitakin ihmisiä. Ei Hart häntä tarvinnut enemmän kuin muutkaan — —

Samassa joku koputti ovelle herättäen Annan unelmista. Se oli vanha palvelija, joka tuli ilmoittamaan että aamiainen oli katettu.

Anna nousi ja meni ruokasaliin, jossa professori jo odotti. Aamiaispöydässä Anna kertoi tädin kirjeestä ja muuttoaikeista.

„Se on hyvä että he muuttavat tänne. Sinun tähtesi, Anna, olen iloinen siitä“, virkkoi professori mietteissään.

„Minunko tähteni, isä?“

„Niin. Olet ollut niin yksin. Nyt saat vähän seuraa — ja ehkä turvaa, jos tarvitset.“

„Mitä nyt tarkoitat, isä? En kaipaa seuraelämää enemmän kuin sinäkään, ja tietääkseni en ole minkään turvan tarpeessa myöskään.“

„Hm — se on totta — se on totta — eikä sinulla turvaa ole ollutkaan — ei ainakaan isästäsi, tyttö raukka. Me olemme olleet kaksi erakkoa, joilla kummallakin on ollut oma maailmansa. Mutta muutos tulee kohta.“

„Isä, mitä sinä nyt mietit? Olemmehan olleet niin tyytyväisiä tähän oloomme. En soisi mitään muutoksia siihen.“

„Mutta muutos tulee suomattasikin. Olen jo ennenkin aikonut ottaa tämän asian puheeksi, vaikka se on aina jäänyt. Katsoppas Anna, minulle on käynyt yhä selvemmäksi että päiväni ovat luetut. On paras, että ajoissa valmistaudut niihin muutoksiin, jotka välttämättä seuraavat, kun minä olen poissa. Eivät ne tule tosin olemaan suuria, mutta minua peloittaa se ajatus, että jättäydyt sitten vielä enemmän yksin kuin nyt. Sinä olet perinyt isäsi erakkoluonteen liian suuressa määrässä. Ja siksi olen iloinen, että tätisi, joka on sinulle ollut toisena äitinä, muuttaa tänne.“

„Miksi sinä nyt juuri tuota tulit ajatelleeksi? Oletko sairas, isä?“

„En, en, lapsi. Ei ollut minulla muuta syytä puheeseeni kuin se, että kerroit sisareni tulosta tänne. Mutta onhan se luonnollinen asia, että minulla ei ole pitkää aikaa jälellä. Voimani alkavat loppua.“

Anna katsoi ääneti isäänsä. Se oli totta että isä näytti niin vanhalta ja heikolta. Hän tunsu kipeän piston rinnassaan. Oliko jotain jäänyt tekemättä? Oliko hän omia huoliaan

muistellessa unohtanut isänsä? Mutta isähän itse oli selvästi näyttänyt, että juuri näin hän tahtoi heidän elämänsä järjestettäväksi. Ei, ei, ei isä häntä tarvinnut enemmän kuin muutkaan.

Aamiainen oli lopussa ja professori sekä Anna menivät kukin omalle taholleen.

III.

Vapunpäivän aamu oli heloittavan päiväpaisteinen. Mutta se ei kyennyt luomaan valoa Olli Hartin mieleen, joka oli tavallista mustempi ja raskaampi. Eikä ollut syytä minkäänlaista. Kaikenlaisia pikkuasioita tosin, mutta neidän olivat vain vähäpätöisyyksiä. Mutta ehkäpä se olikin niin, että jos olisi tullut tosihuoli, olisi se helpompi kantaa. Se ehkä vaikuttaisi kuin puhdistava ukkos-ilma kaikkeen tuohon vähäpätöisyyteen.

Hän painoi ylioppilaslakin päähänsä ja alkoi astua ylioppilastaloa kohti.

Henrikin esplanaadi oli täpösen täynnä väkeä. Ylioppilastalon portaita astui juuri alas pitkä, ryhdikäs ylioppilas kantaen sinistä lippua. Hänen jälessään seurasi koko parvi ruusurintaisia, valkolakkisia laulajia ja kohta kajahti ilmoille: „Kaikukohon laulu maamme!“

Tuossa seisoi Vilma Aarniokin ylioppilaslakki päässä ja hänen seurassaan pari muuta naisylioppilasta. Hart ei millään ehdolla tahtonut tavata häntä nyt. Katsomatta sinne päin hän astui nopeasti ylös ylioppilastalon portaita. Talon sisässä oli melua ja hälinää, kun juuri oltiin lähdössä Alppilaan ja Kaisaniemeen. Muiden seassa Hart huomasi Eksköldin, jota hän ei ollut nähnyt moneen viikkoon, koska Eksköld oli muuttanut asumaan jonnekin Helsingin lähelle saadakseen olla rauhassa. Hart tervehti häntä etäältä ja Eksköld jätti heti puhetoverinsa ja tunki ylioppilasparven läpi vestibyyliissä Hartin luo.

„Olipa hyvä että tapasin sinut, niin saan kuulla kuinka menestyt minun monissa viroissani“, virkkoi hän.

„Miksikä en menestyisi. Kaikki käy hyvin, kunhan vain saisin perhoskirjani edistymään, mutta se näyttää harmaalta.“

„Etkö nyt voisi edes Vapunpäivänä unohtaa — tai ainakin sallia toisten hetkeksi unohtaa — nuo sinun siunatut perhosesi? Luo silmäsi muihin perhosiin tänään ja anna harmaiden ajatustesi selitä“, virkkoi Eksköld nauraen, mutta Hart tunsu että tuossa leikissä oli totta toinen puoli.

Oh, tuota ei Eksköldin tarvitseisi sanoa toista kertaa. Kyllä hän, Hart, itsekin osasi pitää huolta töistään. Eihän hän ollut niistä puhunutkaan apua pyytääkseen, vaan pakoittaakseen ajatuksiaan toiseen suuntaan.

„Lähdemmekö Alppilaan?“ virkkoi Hart äkkiä, muuttaakseen puheainetta, ja yhdessä läksivät molemmat dosentit alas ylioppilas-talon portaita.

Talon ohi Alppilaan päin kulki juuri silloin Anna Hemmer samassa sinisessä kävelypuvussa, jossa Hart oli tottunut hänet näkemään. Anna Hemmer oli lähtenyt kaupungille muille asioille, mutta nähdessään laulajien marssivan ylioppilastalolta, oli hän kääntynyt seuratakseen heitä vähän matkaa.

Samalla häntä ikäänkuin hiukan hävetti. Hän ei kuulunut tuohon iloiseen, meluavaan seuraan. Tietämättään hän ojentautui suoremaksi ja hänen kasvonsa saivat jäykän, ylpeän ilmeen.

„Salliiko neiti Hemmer meitä seuralaisikseen matkalla Alppilaan?“ kuului samassa Hartin ääni hänen vieressään, ja hän kääntyi tervehtimään Hartia ja Eksköldiä.

Hartin mieli oli kirkastunut, kun hän huomasi Anna Hemmerin, sillä hän oli huhtikuun ajalla, jolloin he joka päivä olivat toi-

sensa tavanneet koulussa, vähitellen mieltynyt tuohon tyyneen, vakavaan neiti Hemmeriin, jolla oli niin sointuisa ääni. Se oli jonkunmoista uutuuden viehätystä kaiketi. Hart oli aina jakanut naissuvun kahteen luokkaan: sellaisiin jotka olivat alle 20 vuotta ja sellaisiin jotka olivat yli 60 vuotta. Edelliset pitivät häntä sankarina, jälkimäiset lapsena ja molempien parissa hän aina saattoi olla edeltäkäsikin varma saavuttavansa suosiota. Välillä olevaa ikäluokkaa kohtaan hän aina oli tuntenut jonkunmoista vastenmielisyyttä. Tai oikeammin sanoen epävarmuutta, joka ei tuntunut miellyttävältä. Anna Hemmeriä hän oli melkein pelännyt. Siitä syystä tuolla vähitellen tapahtuvalla kesyyntymisellä oli omituinen viehätöksensä.

„Sallitteko, neiti Hemmer?“ kysyi Hart uudestaan, ja samassa välähti hänessä hämärä tunne, että hän nyt kosti Eksköldille äskeisen epäystävällisyyden.

„Tehkää hyvin“, vastasi Anna Hemmer tyyneesti ja jatkoi sitten kääntyen Eksköldiin: „Kuinka jaksat nyt Arvid? Näytät mielestäni paljoa virkeämmältä kuin kuukausi sitten.“

Se oli totta. Eksköld oli tavattoman virkeän näköinen tänä aamuna ja hän oli mitä parhaimmalla tuulella, joka näyttäytyi

siten, että hän jakeli pikku pistoksia kaikkialle.

Keskustelu sujui kevyesti aineesta aineeseen, ja Anna Hemmeriin, jonka aikomus ei ollut ensin lähteä Alppilaan saakka, tarttui myöskin Eksköldin virkeys, niin että hän suostui menemään perille saakka laulua kuuntelemaan. Enimmäkseen Eksköld ja Anna hoitivat keskustelua. Hart, jonka valoisampi mieliala äkkiä taas oli masentunut, kuunteli heitä, ajatukset puoleksi muualla. Hän kuuli kuinka Eksköld terävällä, huvittavalla tavallaan laski leikkiä tieteellisistä töistään, tieteitten vaikutuksista ylioppilaisiin, tieteitten kansantajuisesta esittämisestä j. n. e. Tiede, tiede, tiede — kuinka tuo kaikki harmitti Hartia, niin että otsa vetäytyi syvään ryppyyn.

Anna tahtoi vetää Hartin keskusteluun. Historian professori ajoi juuri heidän ohitsensa ja kohotti hattuaan.

„Kuuntelitteko koskaan ylioppilaana ollessanne hänen luentojaan, tohtori Hart, vai eikö historia teitä huvita ollenkaan?“

„Kuuntelin joskus. Ja muistan erittäin erään luennon, jolloin hän puhui henkilöstä, jota suunnattomasti ihaelen.“

„Todellako? Saanko kysyä kuka se on?“

„Omar.“

„Omar? — Anteeksi, mutta en oikein ymmärrä mitä tarkoitatte.“

„Ettekö? Omar, joka poltatti Aleksandrian kirjastot. Se oli suuremmoinen henkilö. Toista Omaria ei valitettavasti synny enää.“

Hart puhui kiihkeästi ja hermostuneesti. Voi tiedemies parkaa! Lapsellinen pikku poika yritti anastaa koko vallan itselleen.

„Sitten kai ihaelette Neroakin, joka pisti koko Roman tuleen?“ sanoi Anna hymyillen.

„En vähääkään. Hän oli nautinnonhimoinen vetelys, eikä hänessä ollut ollenkaan sitä luonteen johdonmukaisuutta ja niitä voimakkaita ääriiviivoja kuin Omarissa.“

Eksköld naurahti hiukan ilkkuvasti lausuessaan:

„Minä tapasin veli Hartin joku aika sitten vajoutuneena Nietzscheen kesken perhospuuhiaan. Nähtävästi kaikki tämä on vaikutuksia tuosta lapsille sopimattomasta ravinnosta. Nyt hän tietysti kuvittelee olevansa Übermensch, joka subliimilla ylenkatseella ajattelee kaikkia meitä pikku olentoja, jotka tongimme kirjastoissa ja kunnioitamme tiedettä.“

„Tietysti“, vastasi Hart kuivasti, ja se ei suinkaan parantanut hänen mielialaansa, että

hän nyt kuvitteli joutuneensa naurunalaiseksi Annan silmissä.

Anna tuns i vaistomaisesti, että Hart oli aivan poissa tasapainosta ja että ärsyttäminen nyt oli vaarallista. Ylipäänsä Annaan aina vaikutti vastenmielisesti, kun hän tapasi ihmisiä, jotka eivät voineet itseään hillitä, vaan antoivat valtaa suruilleen ja iloilleen. Se ikäänkuin häiritsi hänen omaa lepoaan. Mutta omituista kyllä hän ei nyt tuntenut mitään vastenmielisyyttä Hartia kohtaan, vaan päinvastoin osanottoa. Noina muutamina viikkoina, jolloin he olivat yhdessä työskennelleet, hänessä oli herännyt yhä suurempi ja suurempi myötätuntoisuus Hartia kohtaan, jonka lahjakkaisuus, miehekäs reippaus ja samalla usein ilmaantuva lapsellinen avuttomuus olivat synnyttäneet Annassa jonkunmoista arkaa ystävyyttä. Hart erosi tuosta tavallisesta ympäristöstä yhtä paljon kuin Eksköldkin, vaikka toisella tavalla. Kun Eksköldin itsetietoinen ylemmyys työnsi kaikki vussin matkan päähän, oli Hartissa jotain tietämättä, tarkoittamatta puoleensa vetävää. Oliko se tuo katse vai mikä, joka pyysi luokseen? Poika raukka! Olikohan maailma häntäkin kovasti pidellyt?

Eksköld ei ollut huomaavinaan mitään. Hän oli vakuutettu, että ihmiselle on erinomaisen hyödyllistä saada pieniä neulanpistoja, silloin kun mieli oli masennuksissa. Niin häntäkin oli pidetty. Ja se karkasi luontoa.

„Luoppas silmäsi tuonnepäin, sinä perhosspesialisti“, sanoi hän, kun Kaisaniemestä päin tuli joukko tyttöjä Eläintarhaan. Siellä oli Vilma Aarniokin ja hänen äskeiset toverinsa. Tytöt kulkivat vallattoman huolimattomasti ja puhelivat sekä nauroivat ääneen. Olihan siinä paljonkin nuoruutta ja tuoreutta, mutta kumminkin tuo parvi harmitti Hartia. Hän tunsii punastuvansa — sekin kiusa hänellä piti olla, että hän punastui yhtä helposti kuin koulutyttö. Ja taas häntä hävetti tuo tieto että hän todellakin kerran oli ollut rakastunut Vilma Aarnioon ja että Eksköld arvattavasti tiesi siitä. Huh! minkälainen raukka hän oli, vaikka oli olevinaan aika mies! Ja mikä kirottu sentimentaalisuus hänet oli houkutellut nyt ottamaan ylioppilaslakinkin päähänsä? Tietysti kohtalo sen oli niin määrännyt, jotta hän näyttäisi vielä lapsellisemmalta silinterihattuisen Eksköldin vieressä.

Anna käänsi äkkiä puheen kouluasioihin, joista opettajille aina, luojan kiitos, kestää

puhetta aivan loppumattomiin. Tuossa ilmaantui jo Alppilakin heidän eteensä ja huolimatta tungoksesta onnistui Eksköldin hankkia heille pieni pöytä, jonka ympäri kaikki kolme asettui istumaan.

Siitä oli hyvin monta vuotta kun Anna viimeksi oli ollut Vapunpäivänä Alppilassa. Sekö lie ollut syynä siihen, että kaikki nyt oli hänestä niin vierasta. Läheisimmässä pöydässä istuivat äskeiset tytöt sekä muutamia miesylioppilaita. Vilma Aarnion ääni kuului ylinnä muita. Hän tahtoi nähtävästi vetää Hartin huomion puoleensa, sillä tuon tuostakin harhailivat hänen vilkkaat, ruskeat silmänsä sinnepäin, missä Anna istui. Anna huomasi sen ja häntä huvitti tuo aika paljon, vaikka sydämen pohjassa piili jotain joka aina esti ilon tuntumasta ilolle,

Yht'äkkiä puhelu taukosi, sillä ylioppilaat lauloivat: „Tuonne taakse metsämaan“.

„Voi, jos osaisi laulaa!“ puhkesi Hart sanomaan melkein vasten tahtiaan.

„Kiitä kohtaloa, joka on sinulta sen kiusauksen säästänyt“, nauroi Eksöld, mutta Anna katsoi Hartiin ystävällisesti sanoessaan:

„Te, tohtori, ette varmaankaan ole ainoa, joka niin on huokaillut.“

Annan ääni oli todellakin harvinaisen sointuva, sen huomasi Hart taas.

Sitten seurasi jälleen tuo tavallinen Vapunpäivänäytäntö: puhetta, naurua, simaa, hälinätä, tungosta, ylioppilaslaulua, lämmitettyä viiniä, j. n. e.

Yht'äkkiä laulu alkoi taas: „Ah, pois sä mielit, kulta!“

Voi, luoja! Miksi he valitsivat tuon vanhan laulun? Sehän oli laulu niiltä ajoilta, jolloin Anna vielä oli nuori, jolloin hän eli.

Anna istui kuin lumottuna. Aika oli vierinyt kymmenen vuotta taaksepäin. — — Mutta sitten hän heräsi. Huh, kuinka hänen oli kylmä! Ja kuinka vanhaksi hän yht'äkkiä tunsu itsensä. Mitä ihmettä hän teki täällä vieraiden, meluavien ihmisten parissa? Miksi hän oli tänne tullutkaan?

Hän nousi ylös aivan kalpeana. „Anteeksi, pelkään hiukan vilustuneeni. Parasta on että kiirehdin kotiin“, sanoi hän ojentaen kätensä hyvästiksi.

Eksköld tarjoutui hankkimaan hänelle hevosta ja yhdessä he astuivat alas Alppilan mäkeä.

Anna istui ajurin vaunuun ja ajoi kotiin.

Kotona oli sittenkin paras. Hän söi päivällistä kahden kesken isänsä kanssa ja

puheli yhtä ja toista tädin muutosta, y. m. Professori vastasi tuon tuostakin: „jaa, jaha“, mutta Anna huomasi ettei hän paljoa tiennyt mistä oli kysymys. Professori oli viime aikoina ollut vielä tavallista hajamielisempi. Missä lienevät hänen ajatuksensa olleet.

Annan piti mennä huoneeseensa, kun professori äkkiä tuli hänen luokseen ja taputti häntä olkapäälle.

„Anna lapseni, minä lähden nyt zootomiselle laboratoriolle yhtä ja toista järjestelmään.“

Isän arka hyväily liikutti Annaa niin että kyyneleet nousivat hänen silmiinsä. Tuo oli niin tavatonta. Annasta tuntui kuin isä olisi tahtonut antaa hellyyttä, mutta ei oikein kehdannut eikä uskaltanut.

„Rakas isä“, sai Anna sanotuksi ja kevyesti hän suuteli isäänsä poskelle. Professori läksi aivan kuin hiukan häpeissään pois ja Anna meni omaan huoneeseensa.

Sitten tuli pitkä, valoisa iltapäivä. Anna koetti väkisinkin palauttaa mielensä häirityn rauhan. Eihän hänellä ollut mitään hätää. Eikä elämä ollut kohdellut häntä pahemmin kuin muitakaan. Mikä oikeus hänellä oli vaatia enempää kuin oli saanut?

Mutta mieli ei tahtonut tyyntyä. Tuo kaipaous, kaipaous vei häneltä kaikki voimat. Ei, työhön hänen piti ryhtyä. Se oli paras lääke sairaille ajatuksille.

Anna otti kirjahyllyltä pari paksua nidettä syventyäkseen huomispäivän koulutehtävään. Samassa ovikello soi. Outo säpsähdys värähti läpi hänen ruumiinsa. Odottiko hän jotain?

IV,

Hart ja Eksköld olivat vielä jääneet istumaan Alppilaan,

Nuori, vaatimattoman näköinen ylioppilas astui heidän ohitsensa ja tervehti Hartia, „Kuka?“ kysyi Eksköld.

„Yksi kuuntelijoistani yliopistossa, harvinaisen lahjakas poika. Hänen nimensä on Miettinen, mökin poika jostakin Savosta, mutta se nimi vielä kerran tunnetaan Suomessa.“

„Ha, ha, haa! Sinun sangvinisuutesi on liikuttava! Minun on valitettavasti hyvin vaikea uskoa noihin lukemattomiin mökkiläisneroihin.“

Hart punastui tulipunaiseksi.

„Ellet olisi niin perin hermostunut ja sairas, ettet itsekään tiedä mitä puhut, vastaisin sinulle niinkuin ansaitsisit.“

Ei mikään koskenut Eksköldiin kipeämmin kuin viittaus hänen persoonallisiin huoliinsa, mutta hän oli tottunut säilyttämään mielenmalttinsa, ja näennäisesti tyynenä hän nousi ylös sanoen:

„Tulevan professorikandidaatin tulisi oppia hiukan hillitsemään kuohuvia tunteitaan tarpeen vaatiessa.“

Hart jäi yksin. „Professorikandidaatin!“ Siinäkö se siis oli se kipeä kohta! Se oli julkinen salaisuus, että professori Hemmer aivan kohta aikoi ottaa eron virastaan. Eksköldiä pidettiin yleisesti jo edeltäkäsikin määrättynä hänen seuraajakseen, mutta viimeisinä aikoina oli moni ruvennut arvelemaan, että Hartista oli koitunut hyvin vaarallinen kilpailija vanhemmalle dosentille. Asiantuntijat odottivat suurella uteliaisuudella perhoskirjan valmistumista, sillä jos se vastasi mitä odotettiin, oli professorinviran joutuminen Eksköldille hiukan epävarmaa. Paitsi sitä Eksköldin hermostuminen sekä pisteliäs ja ylpeä käytös kaikkia kohtaan ei ollut omiaan hankkimaan hänelle ystäviä.

Hart ei itse koskaan todenteolla ollut ajatellut tuota professorinvirkaa. Vielä vähemmin hän luuli Eksköldin pelkäävän häntä kilpailijanaan. Eksköld ei myöskään koskaan

ennen ollut pienimmällä sanallakaan viitannut siihen suuntaan, mutta nyt hän nähtävästi hermostuneena ei malttanut peittää mieltään.

Hartia inhotti tuo kaikki sanomattomasti. Tulisiko hänkin nyt pakoitetuksi ottamaan osaa kilpajuoksuun tieteensä alalla, jonka hän tähän saakka oli koettanut säilyttää puhtaana kateudesta ja itsekkäisyydestä? Häntä oli aina salaisesti viehättänyt tuo ajatus, että hän teki perhoskirjaansa yksinomaan tieteen vuoksi eikä saadakseen sillä virkoja — mutta kenties — kenties hän sittenkin oli toivonut jotain aineellistakin palkintoa. Ehkei Eksköld ollut väärässä. Eksköld oli niin äärettömän teräväsilmäinen. — Niin, niin, kai se oli vain kunnian ja rahan himoa tuo muka idealinen työ tieteen hyväksi!

Hart tunsi melkein ruumiillista kipua. Hänen täytyi päästä irti noista mietteistä. Ne veivät häneltä kaiken tarmon.

Viereisessä pöydässä kajahti taas Vilma Aarnion äänekäs nauru.

„Paremmen puutteessa“, arveli Hart ja astui levollisesti Vilma Aarnion luo.

„Huomasipas vihdoinkin“, ajatteli Vilma Aarnio. Mutta ääneen hän sanoi:

„Kas, tohtori Hart! Olettehan tekin täällä. Sanokaa, tohtori, kuka se oli se *nuori* neiton, jonka kanssa kävelitte, kun me tulimme Kaisaniemestä?“ Vilma Aarnion pyöreissä silmissä välähteli vallaton veitikkamaisuus hänen lausuaan tuon „nuori“ sanan.

„Tarkoitatte kai neiti Hemmeriä“, sanoi Hart niin kylmästi, että Vilma arveli parhaaksi lopettaa pilanteon, koska Hart ei nyt näyttänyt olevan leikkisällä tuulella.

„Niin, niin, neiti Hemmerhän se oli. Hän kuuluu olevan niin hirveän hyvä opettaja. Istukaa nyt, tohtori Hart, niin kerron teille jotain.“

Vilma Aarnio osasi olla notkea ja pehmeä kuin kissanpoikanen ja mukautui nopeasti kaikkiin olosuhteisiin. Ylioppilas Miettinen nousi kohteliaasti ja tarjosi tuolinsa Hartille, jonka tämä hiukan esteltyään vastaanotti. Hän kumarsi kahdelle neidille samassa pöydässä ja kääntyi sitten Vilman puoleen kysymään mitä hänellä oli kerrottavaa.

„Sitä minun vain piti kertoa, että eilen kirjoitin kahdeksan sivun pituisen kirjeen neiti Hemmeristä ja siksi oli hyvin hauska saada nähdä hänet. Ehkäpä saan teiltä vielä tarvittavia lisätietoja.“

„Mutta — tunnustan, että minun on hiukan vaikea seurata ajatusjuoksuanne, neiti Aarnio. Olette kirjoittanut neiti Hemmeristä — niinkö? Ettekä tunne häntä ollenkaan — niinkö?“

„Niin, niin, niin! Voi, voi, kuinka te olette hidasjärkinen! Ha, ha, haa!“ Vilma nauroi ja heitti päätään taaksepäin.

„Tohtori ei ehkä tiedä, että neiti Aarnio on kirjailija“, sanoi yksi neitosista.

„Kyllä, kyllä minulla on kunnia tietää se, mutta en arvannut, että hän käyttää kirjallisia lahjojaan — — —“

„So, so, so, soh!“ keskeytti Vilma Aarnio, jota hiukkasen harmitti tuo pikku pilkallinen hymy Hartin suupieleessä. Minä selitän nyt sen asian. Neiti Hemmerillä on serkku, ymmärrätekö?“

„Ymmärrän.“

„Hyvä. Tuo serkku on hirveän nätti ja sievä ja rikas ja nuori ja minun paras ystäväni. Siis“ (Vilma laski nopeasti vasemman kätensä sormilla) „viisi hyvää ominaisuutta. Jaksatteko seurata, tohtori?“

„Jaksan.“

„Hän tulee äitinsä kanssa kohta muuttamaan Helsinkiin, ja toissa päivänä sain häneltä kirjeen, jossa hän kysyy niin julman

paljon asioita serkustaan neiti Hemmeristä, jota hän ei tunne ollenkaan. Onko hän hirveän viisas ja oppinut ja ylpeä, käykö hän missään huvituksissa, onko hän kaunis ja uskaltaako tavallinen tyttö raukka sanoa sanaakaan hänelle j. n. e. Kuinka minä vai-vainen olento osasin vastata kaikkiin noihin kysymyksiin muuten kuin —“

„Käyttämällä Luojan antamia kirjallisia lahjoja“, lisäsi toinen neitosista.

„Ha, ha, haa! Sanokaamme niin, se sointuu niin kauhean kauniilta!“ nauroi Vilma.

„Mikä on tuon ihmeellisen nuoren neidin nimi, joka tulee tänne muuttamaan?“ kysyi Hart, jota ei miellyttänyt tuo keskustelu neiti Hemmeristä.

„Elsa Huovinen, painakaa muistiinne se nimi, Elsa Huovinen.“

„Koetan muistaa. Mutta kertokaa nyt hiukan kirjallisista toimistanne, neiti Aarnio. En ole pitkiin aikoihin nähnyt riviäkään sanomalehtiemme alakerroissa teidän nimelänne.“

„Ettekä tule näkemäänkään“, sanoi Vilma nopeasti ja kävi sitten hetkiseksi aivan äänettömäksi. Se harmitti häntä, että Hart luuli hänen ijankaiken tyytyvän kyhäilemään pikku pätkiä sanomalehtien alakertoihin. Siksikö

hän olisi nimensä muuttanut Vilma Aarnioksi, joka oli kuin luotu tosi kirjailijalle, että hän sitä kuluttaisi sanomalehtien alakerroissa? Harvat täällä Helsingissä tiesivätkään, että hänen nimensä siellä pikkukaupungissa oli ollut Vilhelmiina Möttönen. Se oli mahdoton nimi kirjailijalle, kerrassa mahdoton. Jos hän olisi kirjoittanut vaikka kuinka sieluntärisyttäviä, hymistysreunaisia väräjäöimisiä ei kukaan ihminen olisi niistä välittänyt, kun niiden tekijä oli Vilhelmiina Möttönen. Siitä syystä hän heti huomattuaan kirjailijalahjansa päätti muuttaa nimensä. Vilhelmiinasta tuli Vilma. Se oli päivän selvää. Mimmi ja Miina olivat kirjailijalle yhtä mahdottomia kuin Vilhelmiina. Sukunimiä oli kolme, jotka hänestä olivat yhtä sopivia: Aarnio, Saarnio ja Vaurio. Arpa ratkaisi sen asian. Ja niin sai Suomi Vilma Aarnion. Ja nyt hän aikoi kirjoittaa suuren, kaksiosaisen romanin joko itsestään ja tohtori Hartista tai itsestään ja ylioppilas Miettisestä. Se riippui asianhaaroista.

„No, neiti Aarnio, miksi noin totinen?“ keskeytti Hart hänen ajatusjuoksuaan.

Mutta Vilman mieliala oli aivan muuttunut äskeisestä. Tuo tieto että kohta koitaisi se aika, jolloin Vilma Aarnion nimi kaikuisi kaikkien huulilla, antoi pyöreille

ruskeille silmille sanomattoman itsetietoisien ilmeen, joka huvitti Hartia.

„Onko mahdollista, että todellakin olin rakastunut tuohon pieneen harakkaan?“ kysyi hän itseltään. Se oli hiukan nöyryyttävää vakavalle tiedemiehelle, että pari ruskeata silmää oli noin vallannut hänet, vaikka noiden silmien takana ei piillyt muuta kuin sangen jokapäiväinen, ontto ja turhamainen pikku sielu. Mutta toiselta puolen, mikä oikeus hänellä oli vaatia mitään enkelin ominaisuuksia tulevalta vaimoltaan? Oh, Vilma Aarniossa oli yllin kyllä hänelle, sillä mitä hän itse saattoi tarjota vaimolleen?

Hartin silmät harhailivat kaukana ja suun ympäri ilmestyi taas tuo katkera piirre, jota Vilma ei ymmärtänyt ja josta hän ei pitänyt.

„Neiti Aarnion vakavuus on nähtävästi tarttunut tohtoriinkin“, sanoi yksi neitosista, mutta Hart pääsi vastaamasta mitään, sillä juuri silloin laulajat alkoivat „Porilaisten marssia“. Sen voimakkaat säveleet vaikuttivat elähyttävästi kaikkiin ja Vilma toipui äkkiä totisuudestaan.

Nyt hän vihdoinkin luuli löytäneensä selityksen tuohon Hartin oikulliseen surumielisyyteen. „Hän on nähtävästi vieläkin rakastunut minuun“, välähti salaman tavoin

Vilman pikku aivoissa ja yht'äkkiä hänellä oli selvillä että tohtori Hart kumminkin oli sangen järkevä ja miellyttävä mies. Mutta häntä piti kohdella niin, että hän tajuaisi minkä aarteen hän saattoi voittaa nuoressa kirjailijassa.

Pikku Vilma Aarnio saattoi olla sanomattoman miellyttävä, kun hän vilkkaasti ja luonnollisesti laverteli kaiken maailman asioita, mutta niin pian kun hän rupesi „esiintymään“, kävi hän suorastaan tympeyttäväksi. Sen huomasi Hart nyt hyvin selvästi.

Vilma oli hyvin pieni ja hyvin pyöreä, mutta hän kuvitteli nyt olevansa pitkä ja majesteettinen ja antoi kasvoilleen vastaavan arvokkaan ilmeen. Hänen äänensä, joka äsken oli ollut lapsellisen kimeä ja jota naurun puuskat olivat tuon tuostakin katkaisseet, kävi nyt pari ääniaskelta matalammaksi ja koko hänen olentoonsa tuli suu-remmoinen varmuus. Hän oli jotain. Sehän nyt oli ihme ellei tuo imponeeraisi Hartia.

„Koska tässä tuli kirjallisuudesta puhe“, sanoi hän vakavasti, „niin tahtoisin kysyä kuinka pitkälle te, tohtori, olette joutunut uudessa tieteellisessä teoksessanne.“

Tuo meni jo liian pitkälle. Hart sietä paljon, mutta sitä hän ei sietänyt, että kaikenlaiset pikku tytöt sekaantuivat hänen vakaviin

töihinsä. Ja tuossa käveli Eksköldkin ohi, hymy huulilla ja vilkasi sinne päin.

Hart veti hermostuneesti esiin kellonsa ja katsoi siihen tajuamatta kummikaan mitä se oli. Se antoi hänelle kumminkin aiheen näyttää huolestuneelta, ikäänkuin hän olisi unohtanut kovin tärkeän tehtävän.

„Anteeksi että poistun hauskaista seurasta, mutta huomaan että aika ei salli minun viipyä kauemmin“, sanoi hän niin vakavasti, että Vilma Aarnio varmasti uskoi, että perhoskirja, jonka hän onnettomuudeksi oli maininnut, nyt veti nuoren tiedemiehen pois hänen seurastaan.

Hartia itseään ensin huvitti ja sitten harmitti. Eikös pitänyt hänen nytkin valehdella! Millainen kurja pelkuri hän oli! Eikä hän edes uskaltanut rehellisesti valehdellakaan. Hän ei koskaan olisi ryhtynyt suorastaan keksimään valheellista juttua esim. odottavasta korehtuurista tai käsikirjoituksesta, jonka hän varmasti oli luvannut painoon silloin ja silloin, tai muuta sellaista. Ei, se olisi ollut liian rehellistä valetta. Nyt hän koetti uskotella omalletunnolleen, ettei hän ollut valehdellut ollenkaan, ei kerrassa mitään. Hän oli vain katsonut kelloaan — herranen aika, mitä paha siinä oli? Jos Vilma Aarnio siitä

sai sen käsityksen että häntä, Hartia, odotti tärkeä työ, niin oliko se hänen syynsä? —

Kuinka häntä suorastaan inhotti hänen oma itsensä! Ja millaisena hän oli aikaisemmin koettanut näyttäytyä neiti Hemmerille ja Eksköldille? Pelkuri hän oli ja tuli olemaan. Koska hän saisi kylli rohkeutta ollakseen se mikä oli, käydäkseen pää pystyssä teeskentelemättä muille ja — mikä oli tuhat kertaa pahempi — omalle itselleen?

Vaikka mikä se oli oikeastaan se hänen oma itsensä, se tohtori Olli Hart? Eihän sitä ollut olemassakaan. Se oli vain kokoelma pieniä pirstaleita jos jotakin romua.

Jos olisi olemassa joku ihminen, jolle saisi puhua ja joka ei ilkkuen nauraisi! Olihan hänellä ystäviä — paljonkin — liian paljon — mutta eihän tuollaista voi puhua miesten kesken. Sehän on tietysti lapsellista sentimentalisuutta ja sairautta. Olisipa se kaunista, jos hän menisi esim. Eksköldin luo valittamaan kuinka kurja hän ja koko maailma oli. „Hyvä veli Eksköld, ota osaa huoliini! Minä olen valheellinen pelkuri. En voi tehdä järkevää työtä, sillä ajatukset harhailevat milloin missäkin ja minä kaipaen, kaipaen, kaipaen, kuin sentimentali koulutyttö!“

Hart näki hengessä Eksköldin hämmästyksestä sanattomat kasvot, joista ivallinenkin piirre oli hävinnyt ja kuuli kuinka hän vastasi: „Hyvä veli, minä lähden heti sinua saattamaan Lapviikkiin. Tämä näyttää todellakin hiukan vaaralliselta.“

Hart naurahti itsekseen. Niin, kyllä Lapviikki saattoi olla varsin sopiva paikka hänelle, ellei hän ikinä päässyt vapautumaan noista kaiken maailman pikkuasioista. Milloinka se päivä oli koittava, jolloin hän osasi eroittaa suuren pienestä?

Mutta oliko mitään semmoista eroitusta olemassakaan? Mikä oli suuri asia, mikä pieni? Eihän hän koskaan elämässä ollut kohdannut muuta kuin pieniä asioita — eikä tulisi kohtaamaankaan. Kaikki oli niin pienen pientä ja vähäpätöistä.

Ja olkoon! Vaikka olisi vielä mitättömämpää kaikki! Mitä se häntä liikutti? Hän oli kumminkin jo edeltäkäsin määrätty masentumaan. Ei maksanut vaivaa ponnistella vastaan.

Hän astui eteenpäin, tuskin tietäen minne. Kaisaniemessä oli laulua ja hälinää, joka kiusasi häntä niin, että hänen olisi tehnyt mieli kostaa koko maailman onnettomuudesta tuolle iloiselle laulajaparvelle. Vihdoin hän saapui

asuntonsa ovelle ja astui sisään. Hänen huoneensa, jossa hän muutoin viihtyi sangen hyvin, tuntui nyt aivan sietämättömältä. Suurella kirjoituspöydällä ikkunan edessä oli hajan hajan perhoskirjan käsikirjoituksia, perhosten kuvia, kirjoja, kyniä, y. m. Kaikkia noita esineitä hän aina oli pidellyt erityisellä hellyydellä. Kirjoituspöytä oli ollut hänen pyhättönsä. Mutta nyt tuntui kaikki vastenmieliseltä.

Palvelija koputti ovea ja kysyi oliko tohtori syönyt päivällistä.

Hart käski hänen tuomaan tarjottimella jotain ruokaa, mitä tahansa, ei sanonut voivansa tulla päivällispöytään.

Palvelija ei tuota sen enempää ihmetellyt, sillä tuollaista oli tuon tuosta ennenkin tapahtunut. Hän kantoi sisään ruuan ja Hart söi muutamia suupaloja, mutta luopui sitten koko yrityksestä.

Ulos hänen piti päästä. Tämä huone vallan tukahdutti häntä. Kaiken lisäksi saat-taisi vielä joku toverikin tulla häntä tapamaan. Nyt hän ei todellakaan ollut sillä päällä että jaksaisi teeskennellä.

Hän otti hattunsa ja läksi taas katuja mittailemaan. Kukkarintaisia, kevät-pukuisia ihmisiä vilisi kaikkialla. Se oli sietämätöntä.

Kuinka häntä harmitti noiden ihmisten iloiset naamat. Miksei hän saanut rauhaa missään.

Sitten johtui hänen mieleensä taas Anna Hemmerin tyyni, ystävällinen ääni. Kuinka omituisen tyynnyttävä sointu siinä äänessä oli. Ja hänessä heräsi polttava halu kuulla se uudelleen. Ei muuta kuin kuulla sen sointu vain.

Hän käänsi askeleensa professori Hemmerin asunnolle päin ja seisoj kohta ovella.

Mutta mitä asiaa hänellä oli? — Oh, kyllä hän aina jonkun asian keksisi. Ei hän nyt jaksanut ajatella.

Hän soitti ovea ja hetken perästä hän kuuli Anna Hemmerin äänen, joka sanoi:

„Tervetuloa, tohtori Hart.“

V.

Anna Hemmer oli kuullessaan ovikellon soivan, mennyt avaamaan. Ja tuossa seisoi tohtori Hart niin väsyneen ja kalpean näköisenä, että syvä sääli täytti hänen mielensä. Poikka raukka! Mikä hänenkin elämäänsä pimensi?

„Onko professori kotona?“ sopersi Hart jotain sanoakseen.

„Ei ole, mutta astukaa sisään, tohtori. Näytätte väsyneeltä.“

Sanaakaan sanomatta Hart astui sisään. Eihän hän professoria tahtonutkaan tavata. Eihän hän muuta pyytänyt kuin hiukan levähtää ja kuunnella Anna Hemmerin tyynyttävää ääntä.

Anna oli vienyt hänet omaan huoneeseensa ja pyytänyt häntä matalaan, mukavaan kiikkutuoliin istumaan.

Kuinka tässä oli hyvä olla. Hän istui ääneti, ajattelematta että hänen käytöksensä mahtoi tuntua omituiselta Anna Hemmeristä.

„Ikävä ettei isä sattunut olemaan kotonan. Mutta kai hän kohta tulee“, virkkoi Anna.

„Niin — ei minulla ollut mitään asiaa hänelle. — Mutta saanko olla täällä vähän aikaa?“

„Niin mielellänne. Minulla käy niin harvoin vieraita, että olen hyvin kiitollinen kun joku tulee.“

„Niin — puhukaa vielä, neiti Hemmer.“

Anna katsoi Hartiin. Mitä hän nyt tarkoitti? Silloin Hartkin huomasi sanoneensa jotain typerää.

„Anteeksi — en oikein tiedä mitä puhun“, ja hän naurahti hermostuneesti.

Samassa hän punastui tulipunaiseksi, sillä yht’äkkiä hänelle selvisi, kuinka merkilliseen asemaan hän oli antautunut. Hän koetti antaa kasvoilleen virallisen ilmeen ja hät’-hätää keksiä sopivan selityksen käytökseensä. Mutta samassa hänelle myöskin selvisi että tällä kertaa oli todellakin paras olla aivan rehellinen, tuli mitä tuli. Hiukan häpeissään ja silmissä anteeksipyytävä katse hän siis alotti:

„Suoraan sanoen, neiti Hemmer — olin niin väsynyt ja alakuloinen — ja rupesin kaipaamaan teidän tyynnyttävää läsnäoloanne. Siksi olin niin rohkea että tulin tänne.“

Samassa loi iltapäiväaurinko heloittavimmat säteensä huoneeseen, ja sekö lie ollut syynä siihen, että Annasta ja Hartista kaikki näytti kirkkaammalta kuin äsken. Päiväpaistetta, päiväpaistetta kaikkialla.

„Kiitos että tulitte“, sanoi Anna ja ojensi kätensä Hartille, joka puristi sitä.

Ja sitten ne tulivat sanat vallan itsestään. Kaikki kävi yht'äkkiä niin luonnolliseksi. Hart kertoi olostaan Alppilassa ja kaikista raskaista mietteistä sen jälkeen. Ja Anna kertoi kuinka hän niin mielellään jo aikoja sitten olisi tahtonut sanoa jotain lämmittävää ja osanottavaa, mutta eihän hän, ihmisarka, kömpelö olento ollut osannut. Ja sitten he puhuivat Hartin töistä, perhoskirjasta ja tunteista. Omituista kyllä Hartista nyt tuntui vallan luonnolliselta puhua töistään naiselle, vaikka hän muutama tunti sitten oli harmistunut, kun Vilma Aarnio niistä mainitsi.

Kuinka kauan he lienevätkään istuneet siinä ja puhelleet. Ei kumpikaan huomannut ajan lentoa. Siinä oli heidän hyvä olla.

Nyt oli heillä pyhäpäivä, jolloin arkihuolet tyyntyvät ja rauha ja lepo on mielissä.

Heidät herätti taas arkielämäänsä professori, joka palasi laboratorioltaan ja tuli Annan huoneeseen.

„Kas, Hart, oletko minua odottanut?“ kysyi professori.

„En, setä, tällä kertaa. Olen ollut Anna neidin luona“, sanoi Hart iloisesti.

„Se on hyvä, se on hyvä. Anna on aina niin yksin“, virkkoi professori ja istautui sohvan nurkkaan.

„Lienenköhän enää yksin?“ virkkoi Anna puoleksi ajatuksissaan. Hänen katseensa koh-tasi samassa Hartin ja Hartista tuntui kuin hän nyt olisi saanut Anna Hemmeriltä enemmän kuin hän koskaan olisi uskaltanut pyytääkään. Sanoitta ja selityksittä kaksi yksinäistä ihmissielua oli lähestynyt toisiaan.

Hart nousi ylös lähteäkseen pois, mutta professori ja Anna kehoittivat häntä jäämään illalliselle ja hän jäi. Niin mielellään hän jäi.

Kun he istuivat siinä kolmenkesken, tuntui Hartista kuin kaikki tämä olisi vanhaa tuttua hänelle. Anna oli aina ollut hänen elämässään, tietysti, vaikka hän nyt vasta oli hänet löytänyt.

„Eksköldin pitäisi nyt olla täällä meidän kanssamme“, sanoi vanha professori, ja sekä Anna että Hart hymyilivät, sillä kummallakin oli ollut sama ajatus, vaikka se ei ollut päässyt sanoiksi puhkeamaan. Eksköld kuului tähän seuraan.

Kun Hart iltamyöhällä läksi, ei hän voinut olla sanomatta Annalle:

„Kuinka hyvä te olette ollut minulle, Anna neiti.“

Anna hymyili. „Tulettehan kohta takaisin, eikö niin?“

„Tietysti, Pelkään ettette enää pääse minusta. Minä olen hirveä takkiainen. Eksköld on kyllä saanut kokea sitä.“

Anna nauroi iloisesti ja vakuutti kestävänsä.

„Hyvästi Anna neiti! Ja kiitos kaikesta“, kuului Hartin jäähyväiset ovella.

Hart kulki kotiinsa iloisempana ja tyyneämpänä kuin moneen kuukauteen. Oli vallan omituista kuinka tyyni hän oli. Mikä siunattu ajatus tuo oli, joka oli vienyt hänet Anna Hemmerin luo. Ja kuinka kaikki oli tapahtunut odottamatta ja kumminkin luonnollisesti. Vai mitä oikeastaan oli tapahtunut?

Ei oikeastaan mitään muuta kuin että hän oli puhellut joukon lapsellisia ja vakavia asioita Anna Hemmerin kanssa, jota hän ennen ei ollut tuntenut juuri ollenkaan.

Mutta olihan hän tuntenut Anna Hemmerin. Nyt hänestä tuntui kuin Anna aina olisi ollut jossakin lähellä häntä. Jo pienenä poikana Anna oli ollut hänen luonaan — ja sitten nuorukaisena — ja nyt. Anna oli vain pysytellyt jossakin kauempana ja vasta tänään ottanut itselleen sen paikan, joka aina oli häntä odottanut. Sehän oli Anna, jolle hän saattoi olla oma itsensä, Anna, joka yhdisti ristiriidan hänessä sopusoinnuksi, Anna, jota hän oli kaivannut.

Hart veti henkeään syvään. Kuinka sulloista elämä on kumminkin!

Nyt tulivat työtkin sujumaan. Anna oli auttava häntä, kun mieli masentui.

Hart astui omaan huoneeseensa, joka taas oli muuttunut kodikkaaksi työpesäksi. Hän istautui päättävästi kirjoituspöytänsä ääreen ja pani järjestykseen muutamia kirjoituksia. Nyt alkoi uusi aika hänelle ja nyt oli työkin sujuva.

Anna vetäytyi omaan huoneeseensa sa-
nottuaan hyvää yötä professorille. Hänen
täytyi saada olla yksin nyt. Hän riisuutui
nopeasti ja heittäytyi vuoteelleen. Ajatukset
ajelivat toisiaan hänen aivoissaan, ja hän
puhkesi hillittömään itkuun. Kaikki katke-
ruus ja jää suli kyyneliin. Uusiko onnen
elämä hänelle oli alkanut? Entiset ajat oli-
vat lopussa. Se synkkä kokemus, joka oli
uhannut hävittää koko hänen elämänsä —
sekin suli nyt kauniiksi muistoksi, josta kat-
keruus oli poissa. Sanaton, suuri riemu täytti
hänen olentonsa. Hän oli kuin äiti, joka
ensi kerran puristaa lasta rintaansa. Ennen
hän oli aina kadehtinut jokaista naista, jolla
oli lapsi, ja janoamalla janonnut itselleen
samanlaista hellittävää olentoa, joka tarvitsi
häntä. Ja nyt hänelle oli se annettu. Eihän
siihen tarvittu mitään lupauksia, mitään seli-
tyksiä. Hän tunsu että oli olemassa yksi,
joka tarvitsi hänen apuaan, jolle hän mer-
kitsi jotain, joka antaisi, antaisi hänelle
edes pienen hiukkasen ystävyyttä. Hänel-
läkin oli lapsi nyt, jonka onnesta hän saisi
huolehtia.

Ja oli kuin hän nyt olisi saanut uudes-
taan isänkin. Tuo vanha, rakas isä, jonka

hän tähän asti oli laiminlyönyt. Mutta nyt oli kaikki muuttuva. — — — Kyyneleet vierivät yhä vielä hänen poskilleen, mutta ruumis herposi hiljaa vuoteelle ja ajatukset himmenivät verkalleen, hiipien kauas unelmien maihin. Nyyhkytykset lakkasivat ja yö oli tullut.

VI.

Seuraavana aamuna, kun Anna heräsi, tunsu hän sydämessään omituisen ilon tunteen, jota hän ei ennen koskaan ollut tuntenut. Mitä oli tapahtunut? Miksi hänen oli noin hyvä olla?

Vähitellen palautuivat eilispäivän tapahtumat hänen mieleensä ja riemu paisui suuremmaksi. Mutta samalla alkoi sydänpohjassa muodostua toinenkin tunne, joka hiljaa, mutta varmasti alkoi työntää riemua pois ja anastaa vallan itselleen.

Se ei voinut olla totta tuo kaikki. Se oli hetken tunnelma vain, joka oli hänet vallannut, ja tänään tietysti oli kaikki lopussa. Mitähän Hart sanoisi tänään koulussa?

Annassa taisteli pelko ja toivo hänen astuessaan tuttua tietä kouluun.

Tuolla kadun kulmassa tuli Hart häntä vastaan. Anna ei vielä voinut nähdä hänen

kasvojaan, mutta ryhdissä oli jotain reipasta, varmaa, joka pani ilon taas paisumaan Annan mielessä.

Nyt hän oli jo aivan lähellä. Hartin silmissä säteili semmoinen suora, vilpitön, lämmin ilo, että kaikki epäily Annassa haihtui kuin taikauskulla. Se oli hänen ystävänsä tuo.

Anna ojensi kätensä hänelle hymyillen ja „kiitos eilisestä“ puhkesi yht'aikaa molempien huulilta.

Hartista kaikki oli niin luonnollista. Hän ei ollut hetkeäkään epäillyt, että hänen ja Annan eilisessä suhteessa olisi tapahtunut mitään muutosta, ja siksi se tuntui nyt Annastakin luonnolliselta.

Koulussa meni kaikki vanhaan tapaan, vaikka Annasta tuntui kuin kaikki oppilaat olisivat muuttuneet toisiksi. Vai miksi hän ei koskaan ennen ollut huomannut, että hekin olivat eläviä ihmislapsia eikä vain sieluttomia auttomaatteja?

Ja toukokuu kului kuin lyhyt unelma. Toukokuu, jolloin kaupungissa ei kevästä tiedä mitään, jolloin kouluissa on rasittavin aika ja kaikkialla kiirettä ja touhua. Mutta Annalla oli kevät,

„Sinä näytät rupeavan elpymään näin lukukauden lopussa, kun me muut olemme väsymyksestä nääntyä“, sanoivat Yksityislyseon opettajat Annalle, mutta sen enempää ei kellään ollut aikaa ottaa osaa hänen oloonsa. Hän sai rauhassa ja hiljaa nauttia onnestaan.

Vasta kun kaikki ihmiset alkoivat puhua maalle menostaan, ymmärsi Anna, että kohta piti hänenkin lähteä isänsä kanssa pois Helsingistä Haapasaareen läheisessä saaristossa, missä professori aina vietti kesäkuukaudet. Ja se merkitsi, että hänen piti erota Hartista.

Tuo ajatus koski niin peloittavan kiipeästi. Erota, erota juuri nyt, kun hän oli löytänyt hänet. Vaikkei hän osannut selittää mitä hän kaipasi ja miksi Hart oli tullut hänelle niin välttämättömäksi. Joka päivä he olivat tavanneet toisensa, puhuneet jokapäiväisistä töistään ja toimistaan — ei muuta. Ja kumminkin he molemmat tunsivat, kuinka joka hetki vei heidät lähemmäksi toisiaan. Mutta nytkö heidän piti erota? Anna Hemmer ei voinut kestää tuota ajatusta. Hän ei tahtonut, ei voinut enää olla yksin — oh, koko hänen elämänsä tähän saakka oli kulunut yksin. Nyt hän vihdoinkin tahtoi pitää kiinni tuosta ainoasta ystävästä, jonka hän oli löytänyt.

Kun Hart kerran saattoi häntä kotiin, kysyi Anna melkein pelokkaasti:

„Minne lähdette kesäksi, tohtori Hart?“

„Saaristoon tapani mukaan“ vastasi Hart, ja sitten hän hymyillen lisäsi: „Tietysti niin lähelle Haapasaarta kuin mahdollista.“

„Miksei itse Haapasaareen?“ juolahti Annan mieleen ja samassa olivat nuo sanat jo sanotutkin.

„Saisinko?“ Hartin silmät välähtivät ilosta.

Anna tuskin tiesi mitä hän vastasi. Hän tunsu vain, että heidän ei tarvinnut erota ja se tuotti iloa, niin ääretöntä iloa.

Haapasaari oli ollut professorin kesäasuntona jo toistakymmentä vuotta. Se oli pieni, rauhallinen saari kaukana meressä ja siellä ei ollut muita asukkaita kuin yksi ainoa kalastajaperhe, joka jolloin kulloin entisyydessä oli rakentanut huvilantapaisen rakennuksen vuokrattavaksi kesävieraille. Koska saari oli jokseenkin kaukana laivareitistä, eikä kannattanut omaa laivasiltaa rakentaa, oli pääsy sinne hankala, eikä kesävieraitten tehnyt mieli muuttaa sinne. Sitä suurempi paratiisi se oli professori Hemmerin mielestä, joka sai koko kesän hallita saarta vallan omavaltaisesti. Siellä hänellä oli pitkin ranta-

kallioita suurilla, mustilla numeroilla merkit-
tyjä lätäköitä, joissa hän kasvatti jos jonkin-
laisia alkueläimiä, ja joita hän aamusta iltaan
vartioi kuin suurimpia aarteitaan. Kalastaja-
perheen jäsenet katsoivat etäältä kauhun-
sekaisella kunnioituksella professorin lätäköitä
eivätkä yrittäneetkään niihin koskea, sillä he
tiesivät, että professorin viihtyminen Haapa-
saassa oli kokonaan niistä riippuvainen.

Suuri sali huvilassa oli professorin labo-
ratoriona, jossa pöydät olivat täynnä mikro-
skopeja ja kaikenlaisia pulloja ja lasipalasia.
Annan huone oli yläkerrassa, josta oli näkö-
ala kauas yli aavan meren.

Haapasaassa ei koskaan käynyt satun-
naisia vieraita, muuta kuin tärkeissä asioissa,
mutta melkein joka kesä oli Eksköld, taikka
joku muu yliopiston taitavimmista nuorista
eläintieteen tutkijoista jonkun viikon profes-
sorin vieraana, ja silloin oli työaika aina
ylimmillään Haapasaassa. Hart ei koskaan
ollut viipynyt siellä päivää enempää, sillä
vaikka hän pitikin paljon vanhasta professo-
rista, oli hän ennen aina otaksunut että
Haapasaassa, jossa Anna oli emäntänä,
kävisi olo kovin ikäväksi. Mutta nyt olivat
ajat muuttuneet.

Kun Anna rupesi professorille puhumaan Hartin tulosta, oli professori heti hyvin ilois-
saan ja sanoi itse samaa asiaa jo miettineensä,
vaikka ei ollut tahtonut sitä Hartille esittää.

Hart oli tyytyväinen ja onnellinen, kun
tätä rauhallista työaikaa Annan lähellä yhä
tuli jatkumaan. Touhussa ja hyörinässä kului
koko toukokuu, ja kesäkuun ensi päivinä
Hart muutti professorin ja Annan kanssa
Haapasaareen.

VII.

Oli kirkas heinäkuun aamu Haapasaaressa. Anna astui juuri ylös uimarannasta, jossa hänen oli tapa joka aamu heti noustuaan käydä kylpemässä. Hän ojensi molemmat käsivartensa ja sanomaton hyvinvoinnin tunne täytti hänen mielensä. Kuinka nuori hän oli ja voimakas! Ja hän oli vielä viime vuonna pitänyt itseään vanhana ja väsyneenä. — Hänen huulensa vetäytyivät hymyyn. — Kymmenen vuotta hän oli nukkunut ja nähnyt pahaa unta — nähnyt unta, että nuoruus oli mennyt ja äärettömän pitkä, harmaa, väritön vanhuus oli alkanut. Mutta vihdoinkin hän oli herännyt ymmärtämään että hän oli nuori, nuori ja voimakas.

Hän seisahtui ja katsoi ympärilleen aivan kuin tutkien. Oliko kaikki kunnossa, oliko polku puhdas, oliko pihamaa siivottu, tuoksuivatko kukkaset, oliko luonto juhlapuvussa,

kun hänen lapsensa, hänen iso poikansa heräisi? Anna nauroi. Kuinka hullu hän oli! Ei hän voinut enää mitään järkevästi ajatella. Kaikki esiintyi hänelle vain siinä suhteessa kuin se oli Olli Hartiin. Mutta ei hän tahtonutkaan mitään järkevästi ja kylmästi ajatella. Olihan hän nuori, nuori, niin ääretömän nuori ja onnellinen. Hän hyräili itselleen:

„Sinä herätit laulun mun rinnassain
Ja nostatit sieluuni soiton — — —“

Mutta tuollahan se astui jo Hart häntä vastaan mahdottoman suuri kirjakasa kainalossa. Hän huomasi Annan ja sanottuaan hyvää huomenta heittäytyi onnettoman näköisenä kirjoineen mättäälle polun viereen.

„Nyt ne peijakkaan — anteeksi — ne siunatut coelenteratit eivät ota menestyäkseen lätäkössä n:o 23 — mitä tehdä?“

„Ohhoh raukat!“ huokasi Anna leikkisellä osanotolla.

„Kuule Anna, sinä et ollenkaan ymmärrä, mikä viehätys lätäköissä on, ja erityisesti lätäkössä n:o 23. Mitähän jos minä nyt pitäisin sinulle pienen esitelmän coelenteratien kehityshistoriasta.“

„Mitähän jos minä pitäisin sinulle pienen esitelmän Omarista, joka poltatti kaikki kirjat ja halveksi kaikkia coelenterati-lätäköitä. Sinä et näy enää ollenkaan muistavan entistä ihan-nettasi.“

„Anna, miksi sinä muistutat minulle entisiä tyhmyyksiäni? Onhan niitä uudempiakin.“

„Onko? Minä luulin, että sinä jo olit muuttunut vallan täydelliseksi.“

Anna nauroi ja alkoi astua kotiin päin,

„Anna, elä mene vielä. Minulla on asiata. Kuule, tuo punainen pumpulihame soveltuu sinulle vallan erinomaisesti ja samoin nuo pitkät kiharat.“

„Kiitos! Sinussa on kehittynyt aivan uusi puoli, jota en ole ennen huomannut.“

„Ethän leikkuuta enää tukkaasi, ethän?“

„Tietysti en, jos siten voin hiukan viehättää herra tohtoria.“

Hart nauroi.

„Se musta silkkipusero, jota sinä viime keväänä käytit, oli hirveä.“

„Jahah, nyt on paras että lähden, koska nuotti alkaa muuttua.“

Hart hypähti ylös kirjoineen ja läksi astumaan Annan kanssa.

„Tiedätkö Anna, että Eksköld tulee huomenna tänne?“

„Huomenna!“

„Niin — miksi sitä noin hämmästyty?“

„Enhän muutoin hämmästyisi, mutta kun ajattelen että tätini ja serkkuni tulevat tänään ja viipyvät ainakin viikon — niin — —“

„Eksköld saa tietysti asua minun huoneessani — kyllähän me siihen molemmat mahdumme.“

„Ei, Olli — ethän voi tehdä työtäsi rauhassa. Minä muutan huoneestani, niin voimme asettaa kaikki mukavasti.“

Hart hymyili. Aina vain hänen mukavuutensa oli Annalle pääasia. Se tuntui niin hyvältä ja turvalliselta, vaikka samalla salainen, kalvava tunne alkoi tehdä Hartin levottomaksi.

„Anna, sinä hemmottelet minua niin, että kohta en tule toimeen missään muualla kuin sinun luonasi.“ Hänen äänessään oli taas tuo lämmin sointu, joka pani Annan sydämen sykkimään.

„Muualla! Eihän sinun muualla tarvitsukaan tulla toimeen. Etkö sinä muka olekaan enää minun pikku poikani? Oletko jo kasvanut liian suureksi?“ Anna laski leikkiä, mutta häneenkin oli tullut salainen levottomuus.

Pienen kiistan jälkeen sai Hart tahtonsa täytetyksi ja Eksköld päätettiin sijoittaa hänen huoneeseensa. Anna ei saanut olla järjetön ja lapsellinen.

Hart ja Anna astuivat huvilan verannalle, jossa professori jo istui kahvipöydän ääressä. Hän nyökäytti ystävällisesti hyvää huomenta molemmille tulijoille ja käski heitä kiirehtimään, ettei kahvi jäähtyisi.

„Mutta isä rakas, noin ohuessa takissa sinä istut kylmässä aamutuulella!“ huudahti Anna ja kääri samassa pehmeän villahuivin professorin olkapäille.

„Anna on ruvennut vallan kotityranniksi“, hymyili professori, „häntä pitää totella kohta pukukysymyksissäkin.“

„Mutta kuinka sinä tottelet isä? Enkö minä ole vakuuttanut että kaikki sinun amoebasi ja muut lemmikkisi lätäköissä saavat halvauksen säikähdyksestä, jos vielä käytät tuota vanhaa hattua — ja yhä se vaan on päässäsi.“

„Katsoppas, minun täytyy edes näennäisesti koettaa säilyttää ylivaltaa vielä ja tämä hattu on jonkunmoisena merkinä siitä.“

„Hyvin huomattava merkki, se on myönnettävä“, nauroi Hart.

„Jaa, jaa, kohta se meidän kesälupa loppuu“, huokasi professori käyden vakavaksi.

„Eihän vielä puoliakaan ole kulunut“, virkkoi Hart, mutta Anna tunsu että isä oli oikeassa. Miksi ne tulivat nuo vieraat ihmiset tänne isän ja Hartin ja Annan maailmaan häiritsemään noiden kolmen onnea? Omituinen pelonsekainen tunne valtasi Annan, kun hän muisti tädin tulon. Täti kuului entisyyteen. Nyt oli alkanut Annan uusi nuoruus ja täti oli siellä vieras. Miksi piti hänen tulla juuri nyt? — Anna koetti tyyntyä. Elsa oli hänen ainoa läheinen sukulaisensa paitsi tätiä. Heistä tulisi varmaan hyvät ystävät. Elsa oli 20 vuotias nyt, mutta nuorihan oli Annakin, niin oikeastaan hän oli yhtä nuori kuin Elsa. Nuo kymmenen vuotta — voi, ei niitä ollut ollenkaan — unta se oli vain, pahaa unta.

Ja Eksköld — Eksköldiä hän oli ensin kaivannut ikäänkuin tähän onnen maailmaan kuuluvana, mutta nyt alkoi sekin peloittaa. Eksköld oli sellainen yksinäinen olento, mutta sitä kai hän tahtoikin. Ja hänkin kuului tavallaan entisyyteen. Hän oli kyllä ollut jonkunmoisena valopilkkuna noina kymmenenä vuotena, mutta sittenkin hän kuului entisyyteen, joka oli kuollut.

„Anna, lähdetään hiukan kävelemään rantakallioille“, pyysi Hart, joka huomasi Annan alakuloisuuden. Häneenkin oli tarttunut jonkunmoinen levottomuus, ikäänkuin pahan aavistus.

He läksivät yhdessä rantakallioille, missä he niin usein ennen olivat istuneet ja puhelleet iltasilla.

„Anna, tiedätkö minäkin käyn vähän levottomaksi, kun näen sinut noin huolissasi? Etkö soisi tätisi tulevan?“ virkkoi Hart.

„Voi sinua rakas poika raukka“, hymyili Anna. „Elä nyt anna minun typerän pahan tuuleni huolestuttaa mieltäsi. Tietysti tahdon tädin ja Elsan tänne ja Eksköldin myös.“

„Mutta kuule, Anna, mikä johtui mieleeni muistaessani tätiäsi. Oletko huomannut mistä me aina yhdessä ollessamme olemme puhelleet?“ Hart hymyili aivan kuin hiukan häpeissään.

„Mistäkö?“ Anna katseli kysyvästi Hartiin. „Kysy ennemmin mistä me emme ole puhuneet. Löytyykö enää sitä asiaa auringon alla, jota emme olisi kosketelleet?“

„Löytyypä kyllä. Me olemme alati vain puhuneet — niin, häpeän sen sanoa — minusta — minun töistäni, minun intresseistäni, minun suruistani, minun iloistani j. n. e.

mutta eräästä olennosta, jonka nimi on Anna Hemmer ei ole sanottu sanaakaan.“

„Voi sinun päähänpistojasi poikaseni“, nauroi Anna. „Tahdotko sinä nyt välttämättömästi saada minut ilmaisemaan, että kaikki nuo luetellut ilot ja surut ja intressit ja epäintressit ovat myöskin — minun? Noh, onko sinun pikku itserakkautesi nyt tyydytetty?“

„On — liiaksikin. Mutta minun mieleeni johtuu se seikka että Anna Hemmer oli olemassa jo ennenkuin tämä merkillinen mies tuli hänen tielleen.“

„Niin — oli kyllä. Mutta se Anna Hemmer kuoli ja haudattiin silloin Vapunpäivänä.“ Annan ääni värähti oudosti, sillä hän tunsu että tuo ehkä ei ollutkaan niin totta kuin hän oli luullut. Kuka ties vaikka entisyys saattaisi uudestaan virota eloon?

„No niin, minun pitää siis tyytyä siihen selitykseen“, virkkoi Hart. „Elä pahastu, Anna, siitä mitä sanoin.“

„En. Päinvastoin olen iloinen, että tahdoit tietää hiukan enemmän minusta, ja tuntuu kuin tahtoisin sinulle kertoa, mitä en ole vielä kenellekään kertonut.“

Anna oli käynyt hyvin totiseksi ja katse, jonka hän loi Hartiin, oli arka ja rukoileva.

„Anna, tahtoisin niin mielelläni tulla niin lähelle sinua, että saisin ottaa osaa elämäsi vähän enemmän kuin tähän asti.“

Hartin katse oli suora ja lämmin, mutta hänen olennossaan oli niin paljon poikaista iloa ja reippautta, että Anna selvästi tunsu, kuinka vähän Hart itsekään uskoi omia sanojaan, että Annalla oli ollut elämää ennen heidän tutustumistaankin.

Väkisinkin Annan suu vetäytyi hymyyn.

„Lapsi, lapsi, sinulleko minä huoliani tyhjentäisin.“

Mutta nyt kävi Hart vuorostaan totiseksi. Häntä kiusasi tuo tunne, että Anna piti häntä lapsena vain.

„Enkö minä koskaan saa olla sinun ystäväsi, Anna? Se alkaa käydä hiukan nöyryyttäväksi tuo tieto, että minä sinun silmissäsi olen pahankurinen lapsi vain, jota on lelliteltävä ja tuuditeltava pois tosihuolisti.“

Hart hengitti syvään, eikä katsonut Annaa.

Anna ei vastannut mitään. Syvä, sanaton riemu täytti hänen rintansa. Ei, se ei ollut lapsi tuo enää, vaan mies, joka oli hänen ystävänsä, ja jolle hän sai avata sielunsa salaisimmatkin sopukat.

„Olli, tiedäthän että vietin lapsuuteni ja ensi nuoruuteni täti Huovisen luona?“ Annan ääni oli aivan tyyni nyt.

„Tiedän.“

„Mutta et tiedä miksi sieltä läksin pois?“

„Isäsi luo — kun isäsi oli niin yksin — eikö niin?“

„Ei — en minä silloin ajatellut muiden yksinäisyyttä, kuin omaani.“

Hart katsahti Annaan. Anna oli hyvin kalpea ja hänen silmänsä näyttivät pohjattoman syviltä tummuudessaan, kun ne katsoivat jonnekin epämääräiseen etäisyyteen. Hart tunsu äkkiä melkein pelkoa. Oli kuin hän olisi houkutellut esiin asioita, joiden seureauuksia hän ei osannut aavistaa. Hänen melkein teki mieli pyytää, ettei Anna virkkaisi mitään. Mutta hän ei saanut sanaa suustaan.

„Niin — se oli se vanha tarina. Minä rakastin ja petyin.“

Hart ei voinut vieläkään puhua. Vähän ajan perästä Anna jatkoi:

„Kun hänet tapasin, en ymmärtänyt olenkaan epäillä. Minä annoin itseni aivan ilman ehtoja, ilman rajoituksia. Olin juuri täyttänyt 20 vuotta ja koko sieluni oli täynnä odottavaa hellyyttä. Kun hän sitten tuli ja

osoitti minulle että minä olin hänelle enemmän kuin muut, luulin sitä rakkaudeksi ja annoin — annoin paloittelematta koko sie-luni hellyyden.“

„Eikö hän rakastanut sinua?“ kysyi Hart hiljaa.

„Ei — ei paljon.“

„Mitä tarkoitat?“

„Hän oli hiukan mieltynyt minuun — ehkä paljonkin. Katsoppas, hän oli niitä miehiä, joilla aina täytyy olla joku, jolle he osoittavat jonkunmoista suojelevaa hellyyttä — ei hän mitään sen syvempää tarkoittanut — sen ymmärrän nyt, kun katkeruus on haihtunut. Ja kun hän sitten huomasi että rakastin häntä — enhän peittänyt häneltä, että maailma ilman häntä oli minulle kuollut — silloin hän pakeni. En tiennyt hänen lähteneen pois — muilta sen kuulin. Ja muilta kuulin myös että hän oli lähtenyt — morsiamensa luo.“

„Semmoinen konna!“

„Ei ollenkaan, Olli, ei vähääkään. Semmoista tapahtuu alituisen, ilman että kukaan siitä konnan nimeä saa — ja se olisikin väärin. Hän menetteli oman luontonsa, oman käsityskantansa mukaan — minä omani.

Ja toisen piti murtua — elämä sen vaati. Ei ollut syy hänen eikä minun.“

Hart ei vastannut mitään. Uudet, oudot ajatukset risteilivät hänen mielessään. Hetken perästä Anna jatkoi kääntyen häneen.

„Niin se särkyi nuoruuteni onni, mutta, Olli, se tuli ehyeksi taas, kun sain sinut ystäväkseni.“

Nuo sanat sattuivat omituisen kipeästi Hartiin. Hän alkoi niin peloittavan selvästi aavistaa, mitä hänen ystävyytensä merkitsi Annalle. — Ystävyys! Hyvä Jumala, sekö nimitys oli se oikea? Anna piti itsepäisesti siitä kiinni, mutta — — —? — Ei, hän ei uskaltanut ajatella ajatustaan loppuun — — — Käyköön kuinka kävi — hän ei väistynyt velvollisuuttaan.

„Anna — Anna ystävä — kiitos luottamuksestasi“, sanoi hän vihdoin hiljaa.

„Ei puhuta niistä surullisista ajoista sen enempää“, virkkoi Anna reippaasti ja nousi seisaalleen. „Lähdetäänpä nyt vielä hiukan kävelemään, niin sanon sinulle erään asian, jota olen viime aikoina miettinyt.“

„Mikä se on?“

„Se, etten koskaan ole nähnyt sinua muiden ihmisten parissa kuin isän ja minun — niin, ja kerran Eksköldin.“

„Hm — mutta mitä merkillistä siinä on?“

„Ei muuta kuin etten voi ollenkaan kuvitella, kuinka sinä tulet käyttäytymään, kun täti ja serkkuni ja Eksköld tulevat.“

Hart nauroi. „Olenpa minä mahtanut olla koko barbaari täällä Haapasaassa, koska sinua pelottaa.“

„Pelottaa! Sanoinko niin muka? Ei, mutta — niin, en minä nyt osaa selittää mitä tarkoitan. Ei puhuta siitäkään sen enempää.“

Molemmat läksivät astumaan kotiin päin. Omituinen levottomuus oli tarttunut heihin, eikä tahtonut haihtua.

„Anna, pysyyhän meidän välimme aina samana?“ kysyi äkkiä Hart.

„En voi ajatella, että se muuttuisi“, vastasi Anna, mutta sittenkin pelko alkoi hiipiä hänen sydämeensä. Miksi? Sitä hän ei ymmärtänyt.

He palasivat kotiin ja Hart auttoi Annaa asettamaan huoneita kuntoon vieraita varten.

Professori käyskenteli tyytyväisenä ympäri katsellen heidän puuhiaan.

„Oletko huomannut, Hart, kuinka äidilliseksi Anna on käynyt täällä maalla? Hän puuhaa kuin taitavin emäntä?“ virkkoi ukko.

„Onko se kumma“, vastasi Anna, „kun minulla on kaksi lasta hoidettavana.“ Ja hän taputti ohimennessa Hartia ja professoria olkapäälle.

„Ja nyt sinulle tulee vielä enemmän huolia, Annaseni. Mutta kyllä se hyvä on, että totut pois siitä meidän entisestä erakkoelämästä.“

„Voi, voi sinua isä-ukko“, puheli Anna leikkillisesti. „Ennen sinä tyydyit lätäköihisi ja minuun, mutta nyt sinä yhtämittaa puhut seuraelämän siunauksista. Se on kai evolutsioon, vai mitä?“

„Toivokaamme tyttöseni, ettei se aina-kaan ole revolutsioon“, virkkoi ukko hymyillen.

Iltapäivällä Anna läksi tättiään ja Elsaa vastaan veneellä, sillä laivat eivät poikenneet Haapasaareen, vaan aina kun oli sinne tulijoita, piti soutaa ulapalle laivaa vastaan. Kalastaja oli soutamassa ja Anna piti perää. Tuolla ui jo valkoinen laiva sinne päin ja Annan sydän alkoi tykyttää kovasti. Hän tunsu astuvansa takaisin menneisyyteen, tuohon kuolleetseen menneisyyteen, jota hän ei enää tahtonut ajatellakaan. Eikö tättiä vielä näkynyt? Tuossa hän seisoi nojautuen laivan reilinkiin. Hän oli niin ihmeellisen

muuttumaton, juuri samanlainen, jommoisena Anna aina muisti nähneensä hänet. Kyyneleet alkoivat kertyä Annan silmiin ja hän tuskin saattoi nähdä, että tädin takana seisoi solakka, keltatukkainen tyttö.

„Tervetuloa täti“, sai Anna sanoneeksi, kun rouva Huovinen oli astunut veneeseen ja suudellut häntä ystävällisesti.

„Tule, Elsa, serkkuasi tervehtimään“, virkkoi täti, ja solakka tyttö ojensi ujosti kätensä Annalle.

Nyt vasta Annan huomio kääntyi Elsaan. Elsa oli kaksikymmenvuotias, mutta näytti huolimatta pituudestaan kovin kehittymättömältä ja lapselliselta. Hän oli isänsä näköinen ja se vaikutti Annaan lämpimästi. Ei hän ollut ruma, vaikkei juuri kauniskaan, tukka tuuhea, vaalean keltainen, silmät vaalean harmaat, iho punainen ja valkonen ja koko olennossa jotain hentoa, kukkamaista. Mutta suun ympäri oli piirre, joka antoi kasvoille hiukan tyytymättömän ilmeen, kuten hemmotelluilla lapsilla usein voidaan huomata.

Niitä näitä kysellen joutuivat he rantaan, jossa professori oli heitä vastassa.

„Anna on nuorentunut siitä kuin hänet viimeksi näin, mutta sinä Fredrik — ethän

vain liene sairas?“ huudahti rouva Huovinen nähdessään vanhan professorin.

Professori hymyili. „Johan on aikakin minun väistyä. En ole samanlainen eternelli kuin sinä Sofia, johon vuodet eivät näy ollenkaan koskevan.“

Hart näyttäytyi vasta illallispöydässä ja ilta kului loppuun ystävällisessä, vaikka hiukan vieraassa keskustelussa, kuten ainakin ihmisten kesken, jotka eivät vuosikausiin ole toisiaan tavanneet.

Hart puhui enimmäkseen Annalle tai aivan ylipäänsä kaikille, jotta Anna ei saanut vielä ainakaan mitään käsitystä kuinka hän oli „muiden seurassa“. Verraten aikaisin hän sanoi hyvää yötä ja poistui huoneeseensa työhön. Professorikin läksi levolle, sillä Anna oli ottanut huolekseen aina muistuttaa häntä, kun kello löi kymmenen, jotta isä ei saisi rasittaa itseään valvomalla. Täti ja Elsa jäivät vielä hetkeksi Annan kanssa istumaan.

„Kuka hän on tuo tohtori Hart?“ alotti rouva Huovinen. „Hänestäkö odotetaan jälkeläistä Fredrikille professorinvirkaan?“

„Tuskin“, vastasi Anna. „Luulen enemmän, että tohtori Eksköldistä odotetaan professoria.“

„No, miksi hän ei ole täällä? — Eksköld — Eksköld — se on kaunis nimi.“

„Hän tulee tänne kohta, ehkä jo huomenna.“

Rouva Huovinen näytti tyytyväiseltä ja lisäsi hetken perästä:

„Sinä näytät olevan hyvin tuttu tohtori Hartin kanssa. Kuulin että sinuttelitte toisianne.“

„Niin, me olemme hyvät ystävät.“

„Oikeinko ystävät? No, en tahdo sanoa mitään siitä. Sinun ikäisellesi naiselle, joka on jo yhtä ja toista saanut kokea“ (täti huokasi syvään), „saattaa ehkä sopia olla ystävä nuoren miehen kanssa. Mutta periaatteelliselta kannalta en voisi sallia nuoren tytön tulla sinuksi ja seurustella tuttavallisesti naimattoman miehen kanssa, ellei miehellä ole vakavia tarkoituksia tytön suhteen“, sanoi rouva Huovinen painolla.

„Minä en ole sinä kenenkään herran kanssa enkä ole antanut valokuvaani kenellekään, vaikka monta herraa on pyytänyt“, visersi Elsa ikkunan luona.

Rouva Huovinen loi hyväksyvän katseen tyttöönsä ja Anna vaiken. Häntä puoleksi huvitti, puoleksi harmitti tuo kaikki. Aikoiko täti nyt ruveta vanhaan tapaansa istuttamaan

periaatteitaan? Ja luuliko hän ahtaalla poro-
porvarimaisuudellaan voivansa kahlehtia hän-
täkin ja Hartia? Hän nousi ylös virkkaen,
että täti ja Elsa kai olivat matkasta väsyneet
ja halusivat levolle.

Mutta rouva Huovinen ei vielä hellittä-
nyt. „Onko tämä se sama tohtori Hart,
josta Vilma Aarnio on kertonut?“ kysyi hän.

„Sitä en voi arvata. Mutta tietääkseni
Helsingissä ei ole toista sen nimellistä“,
vastasi Anna lyhyesti.

„Jaa, jaa, kyllä kai se on sama. Olliko
hänen nimensä on? Kyllä se sitten on sama.
Olipa hauska tutustua häneen, koska on val-
lan luultava että hänestä tulee Elsan hyvän
ystävän, Vilma Aarnion mies.“

„Mi — mitä? Ha — ha — haa! Kyllä
se on sula mahdollisuus, hyvä täti!“ Anna
puhkesi heleään nauruun. Tuo ajatus että
Hart, hänen Olli Hartinsa, hänen ystävänsä,
laskeutuisi alas tuonne tädin maailmaan vali-
takseen sieltä itselleen aviopuolisoksi pienen,
pyöreän Vilma Aarnion, tuntui niin perin
hullunkuriselta.

Rouva Huovinen punastui kovasti. „Onko
hän uskonut sinulle salaisuutensa, koska olet
niin varma siitä? Jos hän on kunnon mies,
on hän epäilemättä tarkoittanut jotain käyt-

täytyessään sillä tavalla Vilma Aarniota koh-
taan. Vilma on uskonut Elsalle kaikki ja
Elsa ei salaa mitään äidiltään“, sanoi rouva
Huovinen terävästi.

„Mutta mamma, sehän oli salaisuus —
— —“ alotti Elsa, vaan täti keskeytti hänet.

„Kyllä tiedän. Mutta minä pidin oikeana
että Anna tietää asiasta, koska tohtori Hart
on hyvä ystävä talossa.“

„Niin, hyvähän se oli“, vastasi Anna
kuivasti. Miksi hän oli ollenkaan antautunut
keskusteluun heidän kanssaan? He kuuluivat
vallan toiseen maailmaan, jossa hänellä ei
ollut mitään tekemistä. Mutta kun he tah-
toivat vetää Olli Hartin siihen — se harmitti
kumminkin.

„Voi, voi kuinka lystiä olisi, jos saisi
tavata Vilman! Hän asuu täällä lähellä Koivu-
niemessä!“ huudahti Elsa.

„Se toivomus on helposti täytetty“, vas-
tasi Anna. „Haemme hänet huomenna tänne,
eikö niin Elsa serkku?“ Ja hän tunsii hel-
poitusta ajatellessaan että Vilma Aarnio tulisi
Elsan seuraksi. Se vähentäisi häneltä vaikean
tehtävän.

Hetken perästä Anna saattoi tätinsä ja
Elsan heidän makuuhuoneeseensa, sanoi hy-
vää yötä ja meni omaan suojaansa. Hän ei

päässyt tuosta levottomasta mielialastaan. Nuo kaksi olentoa, täti ja Elsa, olivat sitenkin toisessa suhteessa häneen kuin muu maailma. Hänellä oli velvollisuuksia heitä kohtaan. He olivat kuin siltana, joka yhdisti hänen maailmansa muuhun maailmaan, josta hän ei ollut tahtonut mitään tietää. Ja entäpä jos tuo silta ei koskaan katkeisi, vaan liittäisi hänet yhä lujemmasti tuohon toiseen maailmaan? Entäpä, jos hänen täytyisi sitä myöten astua pois omasta luostarielämästään? Ja entäpä, jos hänellä oli velvollisuuksia siinä suuressa, hyörivässä muurahaispesässä, johon se silta johti? Hän tunsi äkkiä, että oli olemassa koko joukko hienoja, näkymättömiä siteitä, jotka alkoivat kietoa häntä. Mutta entä sitten? Kyllä hän jaksoi kaikki uudet velvollisuudet kantaa, kun hän vain sai pitää Hartin itsellään, aivan yksin, aivan täydellisesti. — Mutta sehän oli mieletöntä. Ei hän voinut aikamiestä kääriä pumpuliin ja asettaa lasikaappiin! Täytyihän Hartin saada vapaasti liittyä kehen tahtoi —.

Anna vaipui mietteisiin, jotka tekivät hänet yhä levottomammaksi.

Ei, huomenna hän aikoi pyytämällä pyytää Hartia auttamaan häntä täyttämään kaikkia noita pikku velvollisuuksia vieraita

kohtaan. Se oli luonnollista. Se oli tervettä. Nyt vihdoinkin hänen täytyi olla terve ja käsittää asiat luonnollisella tavalla.

Täti oli puhunut hänen iästään. Niin, kuinka täti olisi voinut aavistaa kuinka nuori hän nyt oli. Täti laski vain että hän oli täyttänyt 31 vuotta. Mutta nyt vasta hän olikin nuori, nuorempi ja voimakkaampi kuin koskaan ennen.

VIII.

Rouva Huovinen istui ypö yksin veranalla ja kutoi sukkaa. Professori oli mennyt laboratorioon järjestämään jotain kirjoituksia ja Anna sekä Elsa olivat lähteneet Hartin ja Eksköldin kanssa noutamaan Vilma Aarniota Koivuniemestä.

Rouva Huovinen oli nyt viipynyt täsmälleen viikon Elsan kanssa Haapasaarella. Hänen periaatteisiinsa kuului viipyä vieraissa juuri niin kauan, kuin hän oli edeltäkäsinn päättänyt, ja siltä kannalta katsoen olisi hänen pitänyt tänään lähteä pois. Mutta oli asioita, jotka suorastaan pakoittamalla pakoittivat hänen sovelluttamaan tuota periaatetta. Ei hän tietysti siitä välittänyt, että Elsa välttämättömästi tahtoi viipyä vielä täällä, ei tietysti. Eikä siitä, että Eksköld todellakin oli huomiota herättävä mies, joka varmaan kohta oli istuva professorina, puhumattakaan siitä

että hän oli aatelismies ja vanhaa sukua. Rouva Huovinen ei tosin periaatteellisesti hyväksynyt mitään säätyeroitusta, mutta ei hän koskaan ollut siihen asiaan täysin tyytynyt, että hänen nimensä oli Huovinen. Eksköld oli ollut hyvin kohtelias Elsalle — ei sitä voinut kukaan kieltää. Ja rouva Huovinen ei pitänyt sitä millään lailla vääränä tai sopimattomana, että hän äitinä oli toissa päivänä Eksköldille kertonut, kuinka hän aina oli koettanut — ja luojan kiitos myöskin onnistunut — istuttaa Elsaan hyveitä ja vakavia periaatteita, jotta hänen ei tarvitsisi luulla, että kukaan kiinnittäisi huomionsa Elsaan siksi, että hän omisti 200,000 ja kaupungintalon. Ja Eksköld oli hymyillyt niin kohteliaasti ja sanonut, että kyllä hän oli kaiken tuon huomannut.

Rouva Huovinen hymyili, mutta huokasi sitten syvään ja laski sukan pöydälle.

Ei, ei hän Elsan ja Eksköldin tähden täällä viipynyt, vaan Annan tähden. Hän tunsii velvollisuutensa Annaa kohtaan, joka nyt näkyi tarvitsevan äidillistä johtoa. Kuka olisi luullut mitään semmoista vakavasta, keskiikäisestä naisesta! Joka vielä oli saanut niin paljon sivistystäkin! Sen ne tekivät ne kymmenen vuotta, jolloin hän ei ollut Annaa

johtanut. Mutta hän oli aina luullut, että Anna oli iki päiviksi jättänyt semmoiset ajatukset sen onnettoman tapauksen jälkeen siellä pikkukaupungissa kymmenen vuotta sitten. Mutta niin sitä ihminen pettyy, kun uskoo liian hyvää toisesta! Kuinka hän jo ensimmäisenä aamuna oli kauhistunut, kun hän näki Annan istuvan verannalla ja pitävän kiinni Hartin kädestä, ja vallan selvään hän oli kuullut, kun Anna oli sanonut että „kyllä sinun nyt rakas poikaseni täytyy auttaa minua“. Ja Fredrik oli nähnyt kaiken tuon eikä virkkanut mitään! Mitäs ne miehet semmoista ymmärtäisivät. Hart oli vielä lisäksi Annaa nuorempi — lähes neljä vuotta.

Ei rouva Huovinen Hartia syyttänyt. Annassa tietysti syy oli, joka ei osannut pitää omasta arvostaan ja kunniastaan huolta. Niin juuri, kunniastaan. Eikä hän ollut arvannut Annaa niin sydämettömäksi, ettei hän edes välittänyt Vilma Aarnion onnesta, vaan koetti keikailulla ja sopimattomalla tuttavallisuudella houkutella Hartia itselleen. Kyllä tämä pääkaupungin turmelus oli kauheaa, mutta ei tulisi Elsa sitä koskaan kokemaan. Elsa oli, luoja kiitos, niin — — —

Mutta rouva Huovisen ajatukset keskeytyivät, sillä tuolla tulivat nuoret jo järveltä

Vilma Aarnion kanssa, joka kuluneen viikon ajalla oli ollut melkein jokapäiväinen vieras Haapasaarella.

Anna kulki Eksköldin kanssa edellä. Molemmat näyttivät vakavilta ja väsyneiltä. Anna oli tämän ainoan viikon kuluessa muuttunut huomattavasti. Entinen kalpea väsymys näkyi taas saaneen hänet valtaansa ja silmissä oli surumielinen, sisäänpäin kääntynyt ilme. Tämä oli ollut koetusten viikko Annalle. Koko tuo uusi onnen maailma, jonka hän niin nopeasti ja voittoisasti oli rakentanut ja korkeilla muureilla eroittanut muusta maailmasta, alkoi peloittavasti järkkyyä perustuksissaan ja muureihin ilmaantui suuria aukkoja. Viikko sitten kaikki oli tuntunut niin yksinkertaiselta: entisyys oli pyyhitty pois, uusi elämä oli alkanut, jossa ei kellään muulla oikeastaan ollut mitään tekemistä kuin hänellä ja Hartilla.

Ja mitä nyt oikeastaan oli tapahtunut? — Oh, ei mitään muuta kuin että hän nyt oli saanut nähdä Hartin toisten ihmisten parissa, kuten hän oli toivonut.

Anna oli pyytänyt Hartia auttamaan häntä Elsan ja Vilman huvittamisessa. Ja Hart oli tehnyt sen. Hyvin perusteellisesti.

Oliko se todellakin Olli Hart, hänen, hänen, yksinomaa hänen Olli Hartinsa tuo nuori salonkiherra, joka iloisesti ja kevyesti laski leikkiä ja oli kuin kotonaan Elsan ja Vilman parissa? Anna muisti kuinka hän oli silloin ensimmäisenä iltana nauranut sille ajatukselle, että Olli Hart laskeutuisi hänen korkeista ilmapiireistään syvälle alas Vilma Aarnion matalille maille. Nyt hän ei nauranut enää.

Mitä hänellä oli tarjottavaa Vilma Aarnion rinnalla? Hän oli köyhä, rakkautta janoova, särkynyt raukka, jonka luo Olli Hart kerran surumielisen tunnelman vallassa oli tullut. Ja hän oli tarttunut kiinni tuohon tilaisuuteen ja hakenut tyydytystä janolleen suhteestaan Hartiin. Eikä sillä hyvä. Hän oli itsekkäästi otaksunut, että Hart nyt myöskin luopuisi koko muusta maailmasta eläköseen vain hänelle.

Oh, sehän oli suurinta hulluutta. Hart oli nuori ja elämänhaluinen. Samoin Vilma Aarnio. Nuo kaksi olivat samalla tasalla. Hän, Anna, oli alempana, ei ylempänä.

Mutta voi sitä tuskaa, sitä polttavaa tuskaa, jonka tuo tieto synnytti! Yksin, yksin, se oli hänen kohtalonsa aina oleva.

He saapuivat kohta verannalle, jossa rouva Huovinen hymyillen heitä tervehti. Anna läksi omaan huoneeseensa jättäen toiset istumaan verannalle, ja rouva Huovinen huomasi mielihyvällä, että Eksköld heti istuutui puhelemaan Elsan kanssa.

Hart katsahti Annan jälkeen. Mitä se taas merkitsi, että Anna noin äkkiä poistui? Ei hän käsittänyt ollenkaan Annan käytöstä tällä viikolla. Hän, Hart, oli todellakin koettanut parastaan auttaakseen Annaa emäntävelvollisuuksissa, mutta siitä huolimatta hän tunsu, että Anna oli häneen tyytymätön. Hartia hiukan harmitti. Pitihän hän Annasta sanomattoman paljon, mutta sittenkin Annan seura alkoi häntä hiukan kahlehtia. Kun hän oli väsynyt ja masennuksissa, ei kukaan ihminen maailmassa osannut häntä saattaa tasapainoon niin taitavasti ja varmasti kuin Anna, mutta kun hän tunsu itsensä terveeksi ja voimakkaaksi, kävi Annan seura joskus liian raskaaksi. Hänellä oli se tunne että Anna huomasi joka sanan, jonka hän lausui, jopa tunsu jokaisen hänen ajatuksensakin. Ja silloin hän kaipasi semmoista seuraa, jossa hänen ei noin tarvinnut paljastaa sisäistä itseään, vaan jossa hän sai näyttäytyä sem-

moisena kuin hän *tahtoi*, eikä välttämättömästi semmoisena kuin hän *oli*.

Mutta Hart aikoi nyt kumminkin loppuun saakka täyttää velvollisuutensa. Sitten kun vieraat olivat lähteneet, asiat kyllä Annan kanssa selviäisivät.

Ja hän istautui Vilman viereen verannan portaille ja alkoi vilkkaan keskustelun viimeisistä suurista arpajaisista, missä Vilma oli luvannut tanssia vengerkaa hänen kanssaan, vaan oli juuri ennen tanssia kadonnut.

Eksköld istui Elsan ja rouva Huovisen vastapäätä ja rouva Huovinen käänsi taitavasti puheen Elsan toimiin ja tehtäviin. Tohtori kuunteli kohteliaasti. Väsynyt ilme hänen kasvoiltaan alkoi vähitellen kadota ja silmissä välähti hieno hymy, kun hän huomasi rouvan selvästi näkyvän tarkoituksen. No, miksikä ei tuokin tuuma kävisi mukiin! Elsa oli nähtävästi hyvin terve, hyvin taloudellinen ja omisti 200,000 sekä kaupungintalon! Ja hän ei luultavasti koskaan tulisi mieheltään pyytämään enempää kuin Eksköld saattoi tarjota. Hyvä yhteiskunnallinen asema ja vanha, sointuva nimi! Olihan sekin jotain. Kauppa kuin kauppa!

Eksköldin kasvoissa värähti kuin äkillinen tuska ja ajatukset tahtoivat väkisinkin

kiittää muuanne, mutta hän oli tottunut hallitsemaan mieltään ja pysyttämään ajatuksia poissa siitä ainoasta asiasta, joka oli hänelle niin arka, ettei hän uskaltanut sitä itselleen kään tunnustaa.

Hän puuttui taas innolla puheeseen sanoen täysin käsittävänsä, kuinka tärkeätä on että nuori tyttö paitsi kotikasvatusta myöskin saa tilaisuuden käydä hyvässä talouskoulussa.

Ikkuna Annan huoneeseen oli auki ja hän kuuli Vilma Aarnion äänen, joka iloisesti huudahti:

„Minä lupaan ensi syksyn ensimmäisissä tanssiaisissa tanssia teidän kanssanne kaikki vengerkat, jos te unohdatte tuon ainoan tapauksen, johon minä paitsi sitä en ollut syypää.“

„Se oli jalomielistä“, kuului Hartin ääni, „Elsa neiti on todistajana lupauksestanne, ja minä aion käyttää sitä hyväkseni.“

Kyynleet nousivat Annan silmiin. Kuinka kaukana hän oli tuosta kaikesta. Ja niin väsynyt. Niin väsynyt.

Mutta olihan hänellä vielä pieni hiukanen ylpeyttä jälellä, ja siitä täytyi nyt pitää kiinni. Niin syvälle hän vielä ei ollut laskeutunut, että hän antaisi Vilman ja Elsan

ja tädin aavistaa, mitä hän kärsi. Hän otti hatun päähänsä ja läksi verannalle.

Vilma oli lopettanut keskustelunsa vengerkasta ja kääntyi rouva Huoviseen ja Elsaan päin kysyen:

„Emmekö lähde tänä iltana katsomaan hiidenpatoja Hanhisaareissa? Sehän on melkein tiellä Koivuniemeen.“

„Se olisi varsin hauskaa“, vastasi Eksköld, „vai mitä rouva Huovinen ja neiti Elsa arvelevat?“

„Voi, se olisi hirveän lystiä!“ huudahti Elsa, ja rouva Huovinen hymyili.

„Elsa on niin lapsellinen vielä. Mutta jos lähdemme sinne illalla, pitää meidän keittää teetä siellä ja siksi sinä Elsa voisit taas leipoa hiukan niitä sinun hyviä sokerileipiäsi, joista tohtori Eksköld toissa päivänä piti niin paljon.“

Rouva Huovinen huokasi helpoituksesta. Vihdoinkin oli hänelle ilmaantunut tilaisuus ilmoittaa Eksköldille, että ne leivokset, joita Eksköld toissapäivänä oli kiitellyt, olivat Elsan leipomia. Hän oli odottanut, että Annalla olisi senverran hienotuntoisuutta, että hän sen ilmaisisi, varsinkin koska Eksköld juuri oli kääntynyt Annan puoleen niitä kii-

tellessään, mutta se oli turha toivo. Anna ei näyttänyt huomaavan koko asiata.

„Vai olivat ne Elsa neidin leipomia“, hymyili Eksköld. „Minä luulin että Anna oli yht’äkkiä ruvennut meitä hämmästyttämään leipomataidollaan.“

„Ei Annalla koskaan ole ollut taipumusta sellaiseen — valitettavasti“, huokasi täti.

Eksköld nousi äkkiä ylös hermostuneesti. Huh, kuinka häntä inhotti tuo kaikki! Mitä hänellä oli tekemistä noiden ihmisten ja heidän sokerileivostensa kanssa!

Lyhyesti anteeksi pyytäen hän poistui professorin luo laboratorioon.

Anna tuli samassa alas verannalle. Hänen silmissään loisti melkein kuumeentapainen vilkkaus ja posket punottivat. Heti hän oli valmis yhtymään huviretkituumaan. Oh, ei tarvinnut kenenkään hänen tähtensä tulla alakuloiseksi.

Päätettiin että lähdettäisi kello 6 ilta-päivällä Haapasaaresta Hanhisaareen ja siten saatettaisi Vilma Aarnio kotiin Koivuniemeen.

Elsa läksi sokerileivospuuhiinsa ja Hart poistui professorin ja Eksköldin luo laboratorioon. Anna jäi rouva Huovisen ja Vilma Aarnion kanssa verannalle.

Omituista kyllä Annaa ei enää ollenkaan naurattanut, kun hän muisti tädin otaksumisen, että Vilmasta kerran tulisi rouva Hart. Ei, ei naurattanut.

Hän katsoi kuin tutkien Vilmaa. Kuka se oli tuo, joka uhkasi viedä hänen ainoan onnensa? Ja millainen hän oli? Hän oli ylioppilas. Se ei todistanut mitään. Sanottiin että hän oli kirjailija. Se ei myöskään todistanut mitään. Meidän maassa saattoi kuka tahansa tulla ylioppilaaksi. Meidän maassa saattoi kuka tahansa tulla kirjailijaksi. Mutta sievä hän oli, pehmeä ja sievä. Mutta ei se yksin voinut Olli Hartia viehättää — —

Vilma Aarnio keskeytti Annan ajatukset alkamalla hätäisesti kertoa jotain. Hän ei pitänyt Annan levottomasta, tutkivasta katseesta.

Rouva Huovinen ei pitänyt tuollaisesta lavertelemisesta, mutta hän ajatteli itsekseen että tyttö raukka vain sillä koetti peittää suruaan, kun Anna oli tullut hänen onnensa tielle.

Rouva Huovinen piti velvollisuutenaan niin pian kuin mahdollista puhua asiasta Annalle. Mutta hänen prinsippeihinsä kuului, että ihmisen aina tulee olla hienotuntoinen ja kohtelias, olipa asia mikä tahansa. Siitä

syystä hänen oli aivan mahdoton suoraan sanoa sanottavansa Annalle, vaan hänen täytyi odottaa sopivaa tilaisuutta. Kohtalo palkitsikin hänen hienotuntoisuuttansa, sillä tilaisuus tarjoutui aivan heti.

Vilma Aarnio kertoi juuri pitkää juttua. Neiti X, se punatukkainen, joka jo oli ainakin 35 vuotta ja joka ennen oli ollut kihloissa sen pastori Y:n kanssa, oli äskettäin mennyt naimisiin maisteri Ö:n kanssa, joka oli häntä paljoa nuorempi.

Rouva Huovinen yskähti, sillä nyt oli hetki tullut. Hän katsoi tutkivasti ja ankaraasti Annaa ja sanoi:

„Se on vallan omituista, kuinka keski-ikäisillä naisilla on vähän vakavuutta meidän päivinämmme.“

„Niin“, sanoi Anna hajamielisesti, sillä hän ajatteli juuri sitä, että Hart varmaankaan ei moneen päivään ollut tehnyt työtänsä, eikä kuullut ollenkaan mistä oli kysymys.

Täti kävi hiukan noloksi, kun Anna ei vastustanut, mutta piti velvollisuutenaan jatkaa kumminkin.

„Todellinen nainen, joka kerran on syvästi rakastanut, ei voi enää rakastaa toista kertaa.“

Vilma lensi tulipunaiseksi. Hän näki hengessä nuorukaisrivin edessään. Siinä oli tohtori Hart, siinä oli ylioppilas Miettinen, maisteri A., tohtori B. j. n. e. Mutta hän kohotti sitten tyynesti pienen pyöreän nenänsä pysyyn, näytti arvokkaalta ja ajatteli, että tuommoiset vanhat rouvat ovat aina niin ahdasmielisiä. Kuinka he voisivatkaan ymmärtää taiteilijaluonteita.

Kun Anna ei vielääkään mitään vastannut, täytyi tädin kääntyä suorastaan häneen ja kysyä:

„Etkö arvele niin, Anna?“

„Mitä sitten täti?“ kysyi Anna.

Tuo oli jo liikaa! Anna ei edes kuunnellut häntä enää! Täti punastui ja hänen äänensä hiukan vapisi, kun hän toisti:

„Että todellinen nainen ei voi rakastaa kahta kertaa?“

„Se riippuu kai naisesta“, sanoi Anna iloisesti.

„Ei, se riippuu siitä löyhyydestä ja periaatteettomuudesta, joka nykyään on vallalla. Nainen, jossa on vakavuutta ja oman arvonsa tuntoa ei ikinä mene rakastumaan kahta kertaa, ja kaikkein vähimmin hän koettaa keikailulla ja sopimattomalla tuttavallisuudella

syrjäyttää nuorempaa ja viehättävämpää kilpailijaa.“

Tuo viimeksi mainittu seikka ei tosin ollut missään yhteydessä neiti X:n lemmentarinan kanssa, mutta se oli sanottava, ja nyt oli tädin omatunto rauhoitettu. Hän nousi ylös tyytyväisenä ja läksi kyökkiin auttamaan Elsa sokerileivosten teossa.

Anna ei virkkanut mitään. Siis täti jo tiesi hänen salaisuutensa. Ja tietysti kaikki muut myöskin. Tuskin lienee täti aavistanut, kuinka syvään hänen iskunsa sattui.

Mutta rouva Huovisen sanat olivat sattuneet toiseenkin, jolle ne eivät olleet aiotut. Vilma Aarnio oli käynyt vallan punaiseksi ja hän oli vähällä purskahtaa itkuun. Tuo loukkaus Annaa kohtaan hänen tähtensä oli vallan kuulumatonta. Ja Anna saattoi vielä luulla häntä niin halpamaiseksi että — — —

Vilman ääni vapisi pidätetystä itkusta, kun hän riensi Annan luo sanoen:

„Neiti Hemmer — rakas neiti Hemmer — ettehän uskone — että minä — että minä — — —“

Ja sitten hän sekaantui vallan ja kyyneleet alkoivat vierä pitkin pyöreitä, punoitavia poskia.

Muuta ei tarvittu Annan tyynnyttämiseksi täydellisesti. Hän oli taas entinen arvokas, rauhallinen Anna Hemmer, kun hän otti hiljaa Vilmaa kädestä koettaen häntä tyynnyttää:

„Lapsi raukka — rauhoittukaa toki — eihän tuo ollut niin vaarallista. Täti on vanha ja hänellä on oma käsityksensä tavoista — — tyyntykää nyt, lapsi kulta, etteivät muut huomaa tätä pientä ikävää kohtausta.“

Ja Vilma rauhoittui täydellisesti. Tietysti se ei ollut vaarallista, koska neiti Hemmer niin sanoi. Eihän se tietysti ollut mitään, koko asia. Ja ei suinkaan täti liene mitään tarkoittanutkaan.

Ja hän hymyili kiitollisesti kesken kyyneleitään Annalle, joka ystävällisesti taputti häntä olalle, ja oli taas täysin tyytyväinen elämään.

IX.

Kello kuusi lähdettiin Haapasaareen. Anna olisi mieluummin jäänyt kotiin isänsä luo, joka ei jaksanut tulla mukaan, mutta professori ei tahtonut kuulla puhuttavankaan siitä.

„Tietysti Anna lähtee mukaan. Enkö minä muka isänä saisi määrätä tyttäreni toimia?“ Ja leikillisesti ukko otti Annan hatun ja asetti sen hänen päähänsä.

„Mutta isä — itsenäinen, moderni nainen ei — —“ koetti Anna puolustautua, mutta ukko veti Eksköldiä kädestä sanoen:

„Minä uskon nyt tyttäreni sinun, vakavan zoologin huostaan. Hart tietysti ajaa perhosiä eikä jouda kiinnittämään mieltänsä tällaisiin pikku asioihin.“

„Tietysti“, hymyili Eksköld, „vaikkei minusta Anna tosin ole niin aivan pikkunen — perhosiin verraten.“

Anna ojentihe suoraksi hymyillen iloisesti, vaikka Eksköldin ääni tuntui hänestä sanovan enemmän kuin sanat.

Rouva Huovinen katsoi moittivasti tuota ryhmää. Joko nyt Eksköldkin rupesi Annaa liiaksi huomaamaan? Ei, se oli sula mahdollisuus.

Mutta siltä nyt todellakin näytti. Eksköld näkyi aikovan täyttää professorilta saaman toimensa perusteellisesti. Hän oli iloinen ja laski leikkiä enemmän kuin koskaan, mutta pysytteli koko ajan Annan läheisyydessä, välittämättä rouva Huovisesta ja Elsasta ollenkaan.

Ja tuskin koskaan oli Anna ollut hänelle niin kiitollinen kuin nyt. Hänestä tuntui olo niin helpolta, kun Eksköld piti koko seuraa vireillä, peittäen hänen huolensa leikki-puheillaan.

Vene kolahti kohta Haapasaaren rantaan. Teekupit ja leivokset kannettiin maihin ja Hart kiirehti Vilman ja Elsan kanssa tekemään tulta kivien väliin, missä teevesi oli keitettävä.

„Rouva Huovinen“, kuului äkkiä Eksköldin iloinen ääni, „tässä on erittäin mukava kivi istuimeksi, jos suvaitsette.“

Ja rouva Huovinen sulii heti lempeäksi sekä asettui kivelles.

„Minun täytyy“, lisäsi Eksköld yhtä iloisesti, „viedä Anna hiukan kävelemään. Hän näyttää vähän vilustuneelta, ja koska setä uskoi minulle kokonaan Annan tällä retkellä, täytyy minun pitää huolta isällisistä velvollisuuksistani.“

Kuinka kiitollinen Anna oli siitäkin, että hän nyt pääsi hiukan pois tästä seurasta. Oli niitä sentään eliitti-ihmisiä olemassa, jotka sanaakaan selittämättä tunsivat, mitä oli tehtävä. Arvid Eksköld kuului niihin. — Entä Hart, hänen ystävänsä, hänen rakkain — —

„Jaa, jaa“, keskeytti rouva Huovisen ääni Annan ajatuksia, „mene sinä vain Anna hiukan levähtämään. Kyllä nuoret täällä pitävät huolta teestä. Ja sitten huhuilemme teille kun tee on valmis.“

Anna astui Eksköldin kanssa ylös mäen törmää, jonka huipulta oli laaja näköala yli aavan meren.

„Tämä suuri ja tavaton vierastulva nähtävästi väsyttää sinua liiaksi, Anna“, alkoi Eksköld ystävällisesti. „Eiköhän meidän kaikkien jo pitäisi siirtyä pois Haapasaaresta?“

„Ei, ei, Arvid. Tiedäthän että sinä ja Olli Hart kuulutte meihin erakkoihin. Minä

olen vain vielä niin tottumaton — nuoriin, käyttääkseni tädin lempisanaa.“

Eksköld naurahti. „Niin, kaikkeen pitää tottua tässä maailmassa. Mutta tietysti täytyy myöskin maksaa oppirahoja.“

Anna tahtoi mielellään siirtää puheen pois itsestään ja hänen mieleensä johtui tädin silminnähtävä suosio Eksköldiä kohtaan, johon syy oli helposti arvattavissa. Eiköhän Eksköld itse ollut mitää huomannut? Siinä tapauksessa oli ehkä pieni varoittava sana ystävän suusta paikallaan nyt.

„Kuule Arvid“, alotti hän, „oletko huomannut tädin tuumia sinun suhteesi?“

„Olen, tietysti.“

„Mutta eikö ole hiukan varomatonta, että olet niin kovin kohtelias Elsalle?“

„Miksi niin?“

„Miksikö? Hyvänen aika, olisihan sääli, jos herättäisit turhia toiveita tyttö raukassa, joka vielä on vallan lapsi.“

„Miksi niin varmasti otaksut, että ne toiveet — jos niitä syntyisi — olisivat turhat?“ kysyi Eksköld hymyillen salaperäisesti.

„Arvid! Ethän koettane uskotella, että sinä — — — Kuule, sinä et luultavasti ymmärrä, että nyt puhun vallan vakavasti ja laskematta leikkiä.“

„Oh, ymmärrän varsin hyvin“, vastasi Eksköld yhä vielä suu hymyssä ja samalla katsoen niin läpitunkevasti Annaan, että Anna äkkiä käänsi katseensa pois. Ja sitten hän jatkoi äänellä, joka kaikui aivan vieraalta Annan korvissa:

„Katso Anna, luulen että meillä, sinulla ja minulla, on aivan eri käsitykset avioliitosta. Minä en pidä välttämättömänä — hm — tuskin suotavanakaan tuota n. s. hengenheimolaisuutta ja sielujen sopusointua ja tiesi mitä kaikkea. Tosin tuo kaikki useimmiten rajoittuu pelkkiin fraaseihin vain ja on siis vallan viatonta laatua, mutta kaikissa tapauksissa on hyvä olla edeltäkäsin vallan selvillä kannastaan, jotta kaikenmoiset turhat pettymykset säästyisivät.“

„Fraaseja! Väitätkö todellakin, ettei löydy syvempää hengenheimolaisuutta muutamien ihmisten välillä?“

„En toki mitään semmoista väitä, mutta sellaisten henkilöiden ei herran tähden pidä mennä naimisiin keskenään.“

„Miksikä ei?“

„Siksi että he ovat liian tasaväkiset ja taipuvaisia pitämään kaikkia asioita liian täytenä totena — ja tulevat onnettomiksi. Etkö ymmärrä sitä, Anna?“

„En, en, enkä tahdo mitään semmoista ymmärtää. Sinä et käsitä kuinka kipeältä tuntuu kuulla tuommoista sinun suustasi.“ Anna puhui kiivaasti.

„No niin“, sanoi Eksköld tyynesti. „Oli aika, jolloin minäkään en sitä ymmärtänyt, mutta sitten opin.“

„En soisi, että olisit sen koskaan oppinut“, sanoi Anna hermostuneesti.

Eksköld naurahti. „Johtuu mieleeni eräs kirjailija, joka sanoo, että Jumalalla on hyvin syvä huumorin tunne — ja tällä hetkellä olen todellakin tilaisuudessa tuntemaan noiden sanojen totuuden. Kohtalo tekee kielämättä pientä, myrkyllistä pilaa minusta, kun se panee sinun — juuri sinun Anna — moittimaan minua siitä, etten vaadi Onnettarelta omakseni sitä naista, joka minulle on ollut ainoa maailmassa ja jota pidän — hengenheimolaisena.“

Annasta tuntui kuin ukkosen nuoli olisi häneen iskenyt. Hän ei voinut sanoa sanaakaan. Oliko hän ollut sokea? Sokea, sokea! Jumala kaikki asiat selvittääköön. Kuinka hänen surunsa äkkiä tuntuivat vähäpätöisiltä ja mitättömiltä.

Eksköld, joka äsken oli käynyt tavallista

kalpeammaksi, muuttui pian entiselleen ja sanoi tyynesti:

„Ehkä annoin sinun aavistaa enemmän kuin olisin tahtonut, Anna, mutta elä anna sen painaa mieltäsi. Minä olen terve nyt, aivan terve. Tieteeni antaa minulle kaiken sen tyydytyksen, jota elämältä pyydän. — Jos sen lisäksi vielä satun saamaan mukavan, rauhallisen kodin ja kiltin pikku emännän, olen täysin tyytyväinen kohtalooni. Minulla ei todellakaan ole mitään syytä käydä silmät ummessa ja uskotella itselleni että maailma on toisenlainen kuin se on.“

Mutta Anna oli saanut kuulla jo aivan liian paljon, aivan liian paljon. Oli kuin maa hänen allansa oli vajonnut. Kaikki se perustus, jolle hän oli rakentanut, horjui sinne tänne. Hän oli todellakin kulkenut silmät ummessa, ymmärtämättä elämää ympärillään, tosi elämää riehuvine tunteineen ja intohimoineen. Ja kuka se oli tuo mies, joka aina ennen oli tuntunut niin läheiseltä ystävältä? Tuo mies, joka järjellään aina hallitsi tunteensa eikä sortunut? Annan valtasi outo, pelon sekainen tunne, jommoista ihminen tuntee suuren salaisuuden edessä. Kuka se oli tuo mies, joka oli häntä rakastanut, mutta omalla voimallaan sen tunteen

masentanut siksi että se muutoin olisi mur-
tanut hänen elämänsä? Eksköld oli arvoitus,
joka ei milloinkaan hänelle selviäisi.

„Arvid — —“, aloitti Anna, mutta sit-
ten hän vaikenä. Jos hän lausui sanaakaan
enemmän, oli hänen tyyneytensä ja mielen-
malttinsa lopussa.

Eksköld katsoi Annaan ikäänkuin odot-
taen, mutta Anna oli ääneti ja kalpeana
voimatta sanoa enempää.

„Jopa minä nyt kömpelyydelläni taisin
pahoittaa mielesi“, alkoi Eksköld tyyne-
sti, „mutta vielä kerran, Anna, usko vakuutus-
tani, kun sanon, että nyt olen terve. Soisin
että sinäkin olisit terve — — niin, eihän se
aina ole niin helppoa — — mutta sinulla
on paljon voimia, Anna. Ja paitsi sitä — —
olethan niitä yksinäisiä olentoja — — se
antaa voimaa.“

„Halloo—oo—oo!“ kuului samassa Har-
tin ja Vilman ääni metsässä. Tee oli valmista
ja Annaa sekä Eksköldiä odotettiin.

„Tullaan kohta!“ huusi Eksköld vas-
taan, ja sitten kääntyen Annaan hän kysyi
tyyneästi:

„Tuletko Anna jo, vai lähdenkö minä
edellä?“

„Minä tulen kanssasi“, vastasi Anna, johon Eksköldin täydellinen tyyneys vaikutti niin sanomattoman rauhoittavasti.

„Ja nyt sinun pitää ottaa minun käsivarteni ja sallia minun täyttää holhoojavollisuuksiani“, virkkoi Eksköld, tarjoten käsivartensa Annalle.

Anna nojasi Eksköldin käsivarteen ja varmasti ja vakavasti Eksköld talutti häntä kivikkopolkua, työntäen toisella kädellään oksat pois hänen tieltään.

„Katso, Anna, tuonne“, huudahti Eksköld äkkiä.

He olivat tulleet avonaiselle paikalle mäen rinteellä ja heidän edessään levisi meri äärettömänä, aukeana, mahtavana. Ei ollut saarta rajoittamassa taivaanrantaa eikä ainoata purjettakaan meren yksinäisyyttä häiritsemässä. Aurinko oli lähellä laskuaan ja kultasi pilven, joka hiljalleen purjehti taivaan kannella.

Anna seisahtui lumottuna. Noin voimakkaana vaikka tyynenä, noin yksinäisenä ja salaperäisenä hän ei luullut ennen merta nähneensä. Häntä pelotti hänen oma pie nuutensa. — Hän jatkoi omia ajatuksiaan ääneensä:

„Mutta tuo kultainen pilvi antaa eloa ja lämpöä tuohon voimaan ja äärettömyyteen.“

Eksköld hymyili hiukan. „Niin — hetkeksi ja näennäisesti. Mutta kyllä se niin on kumminkin että 'pilvet on pilviä, vaikka ne kuinka kullassa ruskotelkoot'.“

„Arvid — sinä muistat tuon aina“, sanoi Anna hiljaa.

„Täytyy muistaa“, virkkoi Eksköld. „Onneton se, joka pilviä kullaksi uskottelee.“

„Niin, niin — en tiedä liekö onneton vai onnellinen“, sanoi Anna.

„Se täytyy oppia“, sanoi Eksköld tyyneästi.

„Niin kai. — Mutta nyt se pilvi jo katosikin.“ Anna värisi kuin kylmästä.

„Nyt meidän täytyy kulkea nopeasti, ettet vallan kylmety, Anna“, virkkoi Eksköld reippaasti ja alkoi astua Annan kanssa alas mäen rinnettä.

Hart astui jo tuolla heidän vastaansa katsoen Annaan kysyvästi. Anna nyökäytti ystävällisesti päätään, mutta hänen katseensa oli väsynyt ja surullinen. Voi, kuinka mielellään Hart olisi tahtonut puhua hänen kanssaan ja saada kaikki selvitetyksi, mutta eihän tällaisessa touhussa voinut tulla kysymystäkään siitä.

Vilma ja Elsa olivat järjestäneet kupit sekä leivokset ja kaatoivat juuri höyryävää teetä kuppeihin. Rouva Huovinen kehoitti kaikkia kiirehtimään, jotta tee ei jäähtyisi.

X.

Rouva Huovinen ja Elsa olivat lähteneet Haapasaaresta oltuaan siellä noin kaksi viikkoa, ja Vilma Aarnio oli muuttanut heidän kanssaan kaupunkiin auttamaan Elsa kodin sisustamisessa. Anna oli taas isänsä ja Hartin sekä Eksköldin parissa Haapasaarella.

Mutta ei tahtonut heidän suhteensa enää tulla entiselleen. Oli kuin jotain olisi särkynyt siinä.

Hart oli päättänyt puhua suoraan Annalle ja kysyä, mikä oli syynä siihen, että heidän välinsä kaikesta huolimatta oli muuttunut, mutta osittain Eksköldin läsnäolo, osittain outo pelko pidätti häntä siitä. Oliko se muutos todellakin sitä laatua, jota hän aavisti? Ajatteliko Anna häntä toisilla tunteilla kuin ystävän? Annan melkein jäykkyyteen vivahdava tyyneys oli aina ennen estänyt häntä semmoista epäilemästään, mutta heidän

keskustelunsa silloin rannalla ennen rouva Huovisen ja Elsan tuloa oli avannut hänen silmänsä näkemään, mitä tuon kylmän kuoren alla kuohui.

Jos asia nyt oli niinkuin hän aavisti — oliko hänellä muuta kuin yksi tie valittavissa? — Mutta miksi hän pelkäsi tuota? Ei löytynyt maan päällä toista naista, jota hän niin paljon kunnioitti, joka tuntui hänestä niin hyvältä, niin läheiseltä kuin Anna. Voisiko mies toivoa parempaa vaimoa itselleen, jos todellakin Anna oli hänelle, arvottomalle olenolle, rakkautensa antanut? Ja kumminkin — kumminkin — — —

Mutta hän tahtoi ajaa pois kaikki epäilykset. Jos Anna rakasti häntä, oli hänen velvollisuutensa selvä kaiken sen jälkeen, mikä oli tapahtunut. Anna ei saanut sanoa hänestä, että hän pakeni huomattuaan asian laidan. Heti kun vain tilaisuus tarjoutuisi, aikoi Hart saada asian selville.

Ei tuntunut Annastakaan olo helpommalta. Keskustelu Eksköldin kanssa oli vaikuttanut häneen niin masentavasti, että hänestä tuntui kuin hän ei ikinä enää voisi mitään ehyttä elämästään rakentaa. Kaikki nuo pitkät, kuluneet vuodet hän oli kulkenut hautautuneena itseensä ja omiin huoliinsa ja

ollenkaan hakematta selitystä siihen, mikä salainen vetovoima häntä aina veti Eksköldiin enemmän kuin muihin. Ja jos hän olisikin aavistanut sitä mitä hän nyt tiesi — ei se olisi asioita paremmaksi tehnyt. Ei, päinvastoin pahemmaksi. Tuon kaiken Eksköld oli heti ymmärtänyt ja siksi hän ei koskaan ollut mitään ilmaissut. He olivat todellakin liian paljon hengenheimolaisia. He olivat liian tasaväkkiset voidakseen liittää elämänsä yhteen. Ja sitten oli Hart ilmaantunut hänen tielleen ja Anna oli melkein väkisin anastanut hänet elämäänsä. Oliko se petosta tuo kaikki, oman itsensä pettämistä? Ei, ei, se oli täyttä totta. Hart oli tullut hänen onnelleen välttämättömäksi. Ilman Hartia ei ollut elämääkään hänellä. Ja kumminkin kuluneet viikot olivat hänelle opettaneet, että Hartilla oli paljoa laajempi maailma kuin hän oli aavistanut, ja että heidän, hänen ja Hartin, suhde ei ikinä enää tulisi olemaan sama kuin ennen. Kuinka murhaavan selvästi kohtalo oli hänelle näyttänyt, millainen huojuva tuulentupa se oli se hänen ihannemaailmansa, jossa hän komeasti vaelteli ympäri kuningattarena rakentaen ylipääsemättömän aidan itsensä ja Hartin ympärille. Niin — se oli totta, että Jumalalla oli syvä huumorin tunne.

Eksköld ja professori olivat ainoat, jotka täysin tyyninä ja levollisina tekivät töitään. Viime aikoina rouva Huovisen ja Elsan ollessa Haapasaassa Eksköld teki aamusta iltaan työtä professorin kanssa laboratoriossa ja laiminlöi Elsan siinä määrin, että rouva Huovinen sangen paljon rupesi epäilemään hänenkin periaatteitensa vakavuutta. Ei autaneet sokerileivokset eikä mitkään.

Päivät vierivät kumminkin ja Annaa rauhoitti ensin se seikka, että hän koetti käyttää kaiken aikansa asettaakseen professorin elämän niin mukavaksi kuin suinkin. Kaikki pienet huolet isän tähden lähensivät häntä tällä ajalla vanhaan isään enemmän kuin koskaan. „Niin kauan kuin minulla on isä, on minulla paljon työtä vielä maailmassa“, puheli hän itselleen ja kaikki huolet tuntuivat keveämmiltä kantaa. Eikä professorikaan enää näyttänyt tulevan toimeen ilman häntä. Annan piti ottaa osaa kaikkiin känen toimiinsa ja olla aina lähellä, kun ukko kutsui.

Elokuu oli käsissä ja illat kävivät kolkoiksi.

„Jo alkaa väsyttää“, sanoi professori, kun he kaikki neljä istuivat yhdessä professorin laboratoriossa.

Anna katsahti levottomasti isään, joka todellakin näytti hyvin huonolta ja väsyneeltä.

„Isä, eikö ole paras, että lähdemme jo kaupunkiin tai haetamme lääkärin tänne. Sinä et ole terve“, sanoi hän.

„Ei, lapseni, ei. Kohtahan lähdemme. Ole nyt vain levollinen.“ Ja kääntyen Eksköldiin ja Hartiin hän lisäsi: „Minä tahdoisin vielä tänä iltana hiukan puhella kanssanne luentojen järjestämisestä ensi vuonna. Lähde sinä Anna lapseni nyt levolle.“

Anna poistui omaan huoneeseensa jättäen isänsä Eksköldin ja Hartin kanssa laboratorioon. Mutta levolle hän ei voinut mennä. Isä, isä, kuinka huonolta hän näytti. Jo huomispäivänä oli lääkäri haettava tänne, vaikka isä vastustaisikin.

Hän kulki rauhottomasti huoneessaan ajatellen kuinka hän syksyllä voisi järjestää elämän sillä lailla, että isällä oli täydellisesti levollista ja mukavaa, vaikka tati nyt oli Helsingissä ja tulisi tietysti paljon olemaan heidän kanssaan. Samassa kuului nopeita askeleita portaissa ja hetken perästä joku koputti hänen oveaan:

„Anna, oletko valveilla vielä?“ kuului Hartin hätäinen ääni.

Anna kiirehti ovelle ja sydän melkein lakkasi tykyttämästä, sillä kauhea aavistus valtasi hänet.

„Mikä on tapahtunut?“

„Setä on sairastunut. Mutta rauhoitu, Anna, ehkä kaikki käy hyvin.“

Hartin ääni ilmaisi, ettei hän ollenkaan uskonut että kaikki „käy hyvin“, mutta Anna ei vastannut sanaakaan, vaan kiirehti hänen ohitsensa alas portaita.

Professori makasi tyynenä sohvalla laboratoriossa, mihin Hart ja Eksköld olivat hänet nostaneet, kun hän oli tuolissa istuessaan vaipunut alas. Eksköld ja vanha palvelija olivat hänen vuoteensa ääressä, kun Anna ja Hart saapuivat.

Yksi ainoa silmäys häneen ilmaisi Annalle, että nyt oli kysymys hetkistä eikä päivistä.

Eksköld tahtoi lähteä kaupunkiin lääkäriä hakemaan, mutta professori, joka oli täydessä tajussaan ja jaksoi vielä puhua, esti sen.

„Elkää jättäkö minua te kolme“, sanoi hän heikosti, „tahtoisin pitää teidät luonani. — — Menköön kalastaja — — jos se teitä tyynnyttää — — Muutoin en tarvitse enää lääkäriä.“

Hänen silmänsä menivät umpeen ja hän hengitti raskaasti. Anna oli kalpeana ja vapisevana istunut vuoteen ääreen. Tuo kaikki oli tullut niin äkkiä, ettei hän vielä voinut käsittää kuoleman läsnäoloa. Hetken perästä professori avasi taas silmänsä ja katsoi Annaa sekä Hartia ja Eksköldiä, jotka äänetönnä istuivat vuoteen ääressä.

„Minulla on kaksi lasta“, virkkoi hän sitten entiseen leikilliseen tapaansa, „sinä Annaseni ja tieteeni. Pojat — — — pitäkää huolta — molemmista — — — kun lähden.“

„Isä — isä!“ Annan kyyneleet valuivat vapaasti.

„Koetan tehdä minkä voin“, sanoi Eksköld hiljaa ja kalpeana.

Hart oli liian liikutettu voidakseen puhua. Hän tarttui Annan käteen ja puristi sitä ääneti.

Professori katsoi heidän yhtyneitä käsiään ja hymyili rauhallisesti.

„Hyvästi — — lapset — —“

Muutamia raskaita huokauksia kuului vielä ja sitten oli kaikki lopussa.

XI.

Anna oli muuttanut takaisin kaupunkiin ja asui rouva Huovisen luona. Rouva Huovinen oli sanonut, että miltä se näyttäisi, jos hän jättäisi rakkaan Fredrikin ainoan lapsen yksin suruunsa, kun kerran hänellä oli koti tarjottavana. Anna oli ensin vastustanut ja tahtonut omaan tuttuun pesäänsä, mutta täti sanoi että se ei käy laatuun, suorastaan ei käy laatuun. Ja Anna oli niin väsynyt, niin loppuun asti väsynyt, ettei hän jaksanut paljoa vastustaa. Sama kai se oli, missä hän asui. Ja ehkä oli parempikin olla vieraassa ympäristössä, jossa ei mikään muistuttanut isää. Mutta siinä kohdassa hän oli erehtynyt. Jos kohta ympäristö olikin vieras, piti täti huolta siitä, että isää muistettiin puheella niin paljon kuin mahdollista. Hän piti suorastaan periaatteelliselta kannalta oikeana, että rakkaalle vainajalle suotiin kuoleman jälkeen kaikki se

tunnustus ja kunnioitus, mikä hänelle oikeudella oli tuleva. Professorin suruharsolla verhottuja kuvia oli pöydillä ja uuninreunustoilla ja aina kun tuli joku vieras — ja tuttavat tietysti pitivät velvollisuutenaan käydä lohduttamassa — kertoi hän heille veljensä elämästä ja kuolemasta. Hän ei ikinä sanonut voivansa antaa anteeksi itselleen sitä, että hän ei ollut viipynyt Haapasaaressa kunnes kaikki oli ohi. Mutta kuka sitä saattoi aavistaa! Ei hän sillä tietysti ollenkaan tahtonut sanoa, ettei Anna olisi tehnyt kaikkea mitä tehdä saattoi. Mutta Anna oli luonteeltaan niin epäkäytännöllinen ja paitsi sitä vanhan ihmisen läsnäolo, vanhan ihmisen, joka itse äskettäin oli saanut kokea millaista parhaimman tukensa menettäminen on (silloin hän aina kohotti nenäliinan silmilleen) olisi ollut kaikille lohdutukseksi.

Anna oli kuullut kaiken tuon niin usein, että hän oli jo aivan lakannut tuntemasta mitään. Jos hän jotain tunsikin, oli se vain hiljaista riemua siitä, että hän oli saanut olla isän ja Eksköldin ja Hartin kanssa omassa pienessä piirissään isän, tuon rakkaan vanhan isän viimeisinä hetkinä.

Mutta yksi asia alkoi tuntua Annasta yhä peloittavammalta, se että muutamien

päivien perästä piti koulun taas alkaa. Täti sanoi Annan puolesta iloitsevana siitä, sillä säännöllinen työ oli paras lääke surulle. Niin olihan se totta, vallan totta. Mutta kun hän oli niin väsynyt, niin toivottoman väsynyt. Ja eihän se ollut vain suru isän kuoleman tähden, joka hänestä teki lopun. Ei, ei, vaan kaikki se muu.

Eksköld ja Hart olivat tämän ajan ku-
luessa olleet hänen apunaan kaikessa. Ei
hän ymmärtänyt, kuinka hän muutoin olisi
kaikkia kestänytään. Hän ei ollenkaan siis
nyt hämmästynyt kun palvelija tuli sanomaan
että tohtori Hart tahtoi häntä tavata.

„Elä pahastu, Anna, että niin paljon
sekaannun sinun asioihisi“, aloitti Hart ja
Annaan koski kipeästi tuokin anteeksipyyntö.
„Mutta“, lisäsi Hart, „sinä et mitenkään nyt
saa alottaa kouluasi, vaan sinun täytyy ottaa
virkavapaus ja lähteä muille maille.“

Se tuntui niin hyvälle tuo Hartin huo-
lenpito, mutta miksi hän tahtoi karkoittaa
hänet muille maille? Oh, hän oli sairaaloi-
sen epäluuloinen. Kun hän katsoi Hartin
uskollisiin, osaaottaviin silmiin, haihtui epäily.

„Se olisi suloista, olen niin väsynyt,
mutta — — —“

„Muuta ei sinun tarvitse sanoa. Sinun täytyy nyt antaa ystäviesi hiukan auttaa sinua. Minä otan kokonaan huolekseni puhutella johtajaa, sopia sijaisesta j. n. e.“ lisäsi Hart vilkkaasti.

Anna ei vastustanut. Jo tuo ajatus, että hän pääsisi pois rauhaan ja yksinäisyyteen, tuotti hänelle lepoa. Koulussa olivat asiat pian järjestetyt. Anna kävi lääkärin puheilla, sai todistuksen sekä seikkaperäisiä neuvoja, kuinka hänen piti hoitaa itseään. Hart piti täydellisesti lupauksensa ja hankki yhdessä koulun johtajan kanssa sijaisen Annalle syyslukukaudeksi. Täti oli myöskin aivan heti taipuvainen Annan lähtöön ja ryhtyi puuhiin, jotta Anna pääsisi niin pian kuin mahdollista menemään.

Ja syyskuun alkuviikolla toteutuikin se tuuma. Rouva Huovinen oli kutsunut Hartin ja Eksköldin illalliselle eräänä perjantaiiltana, ja sitten piti yhdessä mentämän saattamaan Annaa laivaan, joka yöllä vasten lauantaita läksi Köpenhaminaan.

Huolimatta kaikista ponnistuksista valitsi raskas mieliala useimmissa tuon pienen seuran jäsenissä. Elsa kyllä puuhaili tavalista sievempänä, valkoinen esiliina edessä, illallispöydässä ja rouva Huovinen tuon tuos-

takin huomautti, että tuon ja tuon herkun oli Elsa itse paistanut ja nuo leivokset leiponut, mutta eivät ne maittaneet sittenkään.

Anna tunsii koko ajan, että kaikki oli niin vierasta ja hän tahtoi pois, pois kaikesta. Eksköld ja Hart kyllä ylläpitivät keskustelua, mutta heilläkin oli selvä tunne siitä, että entiset ajat olivat olleet ja menneet ja jotain uutta ja tuntematonta oli tulossa.

Mutta ilta kului loppuun vihdoin ja kaikki läksivät laivalle. Täti tahtoi ettei viivyttäisi laivalla kauan, jotta Anna pääsisi levolle ja Anna oli hänelle siitä erityisen kiitollinen. Hän kaipasi nyt yksinäisyyttä melkein sairaaloisesti. Kun hyvästit oli sanottu, vetäytyi Anna heti hyttiinsä odottamaan laivan lähtöä.

Mutta hetken kuluttua kuului heikko koputus ovelle ja kun Anna meni katsomaan kuka siellä oli, seiso i Hart hänen edessään.

„Anna, en voinut erota sinusta noin“, sanoi hän ja taas kuuli Anna hänen äänensään tuon entisen tutun ja hellän värähdyksen.

„Kiitos, kiitos, että tulit“, vastasi Anna, „niin saan viedä kauniin muiston mukani.“

„Anna, sano, eihän se ole lopussa, kaikki se kesäinen? Jotain tuli meidän väliimme, mutta selviäähän se, eikö niin? Enhän ole

sinua pahoittanut niin, ettet voisi sitä unoh-
taa? Anna, sano, tuleehan kaikki taas enti-
selleen?”

Hart puhui nopeasti ja liikutuksella, joka
tarttui Annaankin.

„Voi, selviää, selviää kaikki vielä. Sitä
tuli vain niin paljon uutta yht'aikaa, etten
kestänyt sitä. Mutta kaikki tulee hyväksi
vielä. Ja kiitos sinulle vielä kerran, että tulit
nuo sanat sanomaan ennen lähtöäni.“

Anna ojensi molemmat kätensä Hartille,
joka puristi niitä lujasti.

„Anna, kohta saan kirjoittaa sinulle
enemmän, eikö niin?”

Hänen äänessään oli jotain outoa, joka
herätti Annassa aavistuksen siitä mitä Hart
ajatteli.

„Ei, ei vielä“, sanoi hän hätäisesti, mutta
lisäsi sitten tyynesti: „Elä kirjoita minulle,
Olli, ennenkuin pyydän. Lähetän tietoja
itsestäni tädille, jolta saat kuulla kuinka voin.
Ja sitten — sitten — kun olen terve taas —
sitten kaikki selviää.“

„En kirjoita ennen, Anna“, virkkoi Hart
painavasti, „mutta sitten — —“

„Niin — sitten. Ja nyt jää hyvästi
sinä hyvä, rakas ystävä“, virkkoi Anna läm-
pimästi.

„Hyvästi, Anna. Näkemiin asti!“ Hart puristi hänen kättään ja riensi sitten pois.

Anna jäi yksin hyttiin. Hän ei mennyt kannelle katsomaan kuinka laiva syysyönä eteni Helsingin rannasta. Ulkona oli pimeä ja vettä vihmoi hiljaa, mutta Annasta tuntui kuin hän nyt taas olisi matkalla kevättä kohti.

XII.

Anna oli kirjoittanut rouva Huoviselle melkein joka viikko aivan lyhyitä ilmoituksia olostaan ja voinnistaan. Hän oli asettunut pieneen italialaiseen kaupunkiin ja tuntui viihtyvän siellä erittäin hyvin. Alussa hän vain kirjoitti olevansa hyvin väsynyt, mutta toivovansa virkistymistä.

Hart ja Eksköld kävivät usein herrasväki Huovisen luona kuulemassa uutisia Annasta, ja rouva Huovinen huomasi ilolla, että Eksköld taas rupesi yhä paremmin ja paremmin viihtymään heidän kodissaan. Elsa olikin tilaisuudessa näyttämään kaikki hyvät ominaisuutensa, jotka alati suurenevassa määrässä vetivät Eksköldin huomion puoleensa. Tyttö oli verraten hiljainen ja hyvin taloudellinen. Ja vaikka hän joskus sanoikin pieniä typeryyksiä, joita äiti nähtävästi oli hänen päähänsä pannut, ei se ollut niin vaa-

rallista. Aika oli kyllä tasoittava semmoiset pikku epätasaisuudet. Hänestä tulisi varmaan malliemäntä. Eksköld alkoi taas täydellä todella miettiä kaikenlaisia mahdollisuuksia. Ja hän viihtyi hyvin tuossa mukavassa kodissa, jossa häntä pidettiin kuin ruhtinasta.

Vilma Aarnio oli tietysti aina mukana illanvietoissa ja joskus vielä muitakin nuoria.

Mutta ei Vilman vilkkaus eikä mikään voinut poistaa pilviä Hartin otsalta. Hän oli ainoa tuossa seurassa, jota näkyi huoli painavan. Vilma Aarnio luopuikin pian kaikista yrityksistä elähyttää Hartia, sillä hän oli nyt vakuutettu löytäneensä syyn Hartin alakuloisuuteen. Häntä nähtävästi vaivasi epätietoisuus, kumpiko, Vilmako vai Anna, saisi hänen sydämensään etusian. Vilma kyllä tiesi kokemuksesta, kuinka kiusallista tuommoinen epätietoisuus oli. Mutta Vilma oli hyväsydäminen tyttö, ja silloin yhden kerran Haapasaarella Anna oli täydellisesti voittanut hänen sydämensä. Hän päätti siis olla jalomielinen ja luopua kokonaan kilpailusta. Paitsi sitä hänellä oli jo vallan selvillä, että hän kaikissa tapauksissa kirjoittaisi sen romaaninsa itseltään ja ylioppilas Mieltisestä. Juoni oli jo valmis: kaksi kansanlasta, toinen rikas, toinen köyhä, jotka lukemattomia esteitä voitet-

tuaan kohoavat yhteiskunnan ylimmille hui-puille ja löytävät toisensa, Hart oli siihen vallan tarpeeton.

Tavallisesti Hart poistui hyvin aikaisin heidän seurastaan syyttäen työtä. Ei kukaan kumminkaan käsittänyt, mitä kiireellisiä töitä hänellä mahtoi olla nyt, kun hänen perhoskirjansakin jo oli valmis. Se oli herättänyt suurta huomiota ja alituisen näkyi lehdistä otteita ulkomaalaisten aikakauskirjain kiittävistä arvosteluista. Mutta ei tuo yleinen tunnustuskaan näyttänyt voivan antaa iloa hänelle.

Syyslukukausi kului loppuun ja joulukuoli käsissä, mutta Annalta ei ollut vielä tulla mitään tietoja Hartille, jotka olisivat oikeuttaneet hänet kirjoittamaan ja sanomaan sanottavansa. Tämä epätietoisuus oli saattanut hänet sairaaksi levottomuudesta. Hän ei uskaltanut, ei tahtonut ajatella tulevaisuutta. Eikä työkään nyt antanut hänelle viihdykettä. Eksköld oli määrätty väliaikaisesti hoitamaan professorinvirkaa ja Hartilla oli yhä vieläkin Yksityislyseon tunnit. Sen lisäksi hän kyllä koetti ahkerasti jatkaa tieteellisiä töitään, mutta eipä se ottanut onnistuakseen.

Eksköldin kanssa hän ei aikonut kilpailla professorin virasta, se oli hänellä selvillä. Ja

se kyllä hiukan rauhoitti ja tyynttyi häntä, mutta eihän se tietysti voinut poistaa hänen tärkeimpiä huoliaan.

Se oli myöskin hänellä selvillä, että hänen kohtalonsa oli Annan käsissä. Jos Anna häntä rakasti, oli hänen velvollisuutensa selvä. Mutta miksi tuo ei tuottanut iloa hänelle, vaan kalvavaa levottomuutta? Olihan Anna sama kuin ennen, jonka vertaista ei ollut toista. Eihän kukaan muu nainen ollut herättänyt hänessä tuota vakavaa kunnioitusta, tuota tyyntä, voimakasta lämpöä.

Tietysti se oli tuo ainainen, vanha risti-riita, joka taas oli vallannut hänet, tuo risti-riita, joka ei koskaan sallinut hänen täydellisesti antautua mihinkään, vaan paloitteli hänet pieniksi pirstaleiksi. Mutta Annahan oli aina ennenkin voinut luoda sopusointua ristiriitaan, miks'ei nytkin? Kun hän vain saisi varmuutta, varmuutta!

Hart käveli levottomana huoneessaan, kun palvelija koputti ovelle ja ojensi hänelle kirjeen. Se oli Annalta. Hart säpsähti oudosti ja hetken verran välähti hänessä toivomus, ettei tuo kauan odotettu tieto olisi tullutkaan. Epätietoisuus oli ehkä parempi.

Mutta hän poisti levottomat ajatuksensa ja avasi kirjeen. Se oli vallan lyhyt ja sisälsi vain seuraavaa :

„Rakas ystävä! — Lupasinhan kirjoittaa sinulle, kun tuntisin olevani terve. Ja nyt olen terve, terveempi kuin koskaan ennen. Jos tietäisit kuinka nämä siunatut kuukaudet täällä yksinäisyydessä ovat antaneet minulle voimia. Kaikki on selvinnyt taas, Olli, niin kuin toivoit ja sinulle myöskin varmaan kaikki selviää, vaikka sinulla vielä ehkä onkin jotain epäilyksiä.

En voi enkä tahdo nyt kirjoittaa sinulle enempää, koska muutamien viikkojen perästä taas toivon saavani sinut tavata siellä kotimaassa. Kuinka odotan sitä hetkeä, jolloin taas istut vieressäni ja minä saan sinulle tyhjentää suruni ja iloni, ennen kaikkia suuren rauhallisen iloni. Hyvästi siksi sinä ystävistä paras!

Anna.“

Hart luki kirjeen uudestaan. Mitä se ilmaisi hänelle? Se oli levollinen ja iloinenkin, mutta Hart ei vähimmässäkään määrässä löytänyt siinä vastausta niille kysymyksille, jotka painoivat hänen mieltään.

Mutta sehän olikin luonnollista. Annahan oli vain luvannut ilmoittaa hänelle, milloin hän saisi kirjoittaa. Ja nyt oli tuo lupa tullut. Muutaman viikon perästä Anna aikoi palata kotiin, mutta sitä ennen täytyi kaikki olla selvillä. Kirjeessä oli paitsi sitä helpompi puhua kaikki.

Mutta mikä raskas, kuolettava paino taas laskeutui hänen mielelleen.

Hart keräsi kaikki voimansa. Hänen täytyi nyt päättää ja nopeasti. Sitten oli helpompi.

Hän istui kirjoituspöytänsä ääreen ja nuo sanat, joita hän niin usein oli ajatellut, olivat nyt kirjoitettavat. Ei hän tahtonut olla monisanainen. Annahan tiesi jo kaikki. Mitä hänellä oikeastaan enää olikaan sanottavaa? —

Hän kirjoitti nopeasti:

„Anna rakas! — Kirjeesi, tuo tyynnytävä, iloinen kirjeesi saapui vihdoinkin, ja se on minulle merkinä, että nyt saan kirjoittaa sinulle, mitä erotessamme en saanut sanoa. Anna, sinä tunnet minut paremmin kuin itse tunnen itseni. Sano minulle tahdotko, uskalatko ruveta vaimokseni? Tiedäthän, Anna, että sitä sinulta olen tahtonut kysyä ja että olen odottanut kaikki nämä pitkät kuukaudet

lupaustasi, joka sallisi minun puhua sinulle suoraan. En voi odottaa kunnes palaat. Minun täytyy tietää, saanko morsiamenani tervehtiä sinua. Anna, tahtoisin sinulle sanoa, kuinka rakas olet minulle, mutta senkin sinä tiedät. Sinä tiedät mitä olet minulle ja mitä elämäni on ilman sinua. Elä anna minun kauan olla epätietoisena kohtalostani.

Olli.“

Nyt se oli tehty. Hänen oli helpompi olla, kun kirje oli kirjelaatikossa ja hän vihdoinkin oli astunut ratkaisevan askeleen.

Mutta kohta alkoi levottomuus taas ja kiihtyi kuumeentapaiseksi seuraavan viikon kuluessa, jolloin hän odotti vastausta. Ajatella hän ei uskaltanut. Kyllä kaikki selviää, niin oli Anna kirjoittanut ja hän riippui kiinni noissa sanoissa sairaaloisella kiihkolla. Kaikki selviää, kaikki selviää, Anna selvittää kaikki.

Hän kulki rauhattomana pitkin katuja ja milloin missäkin. Kaikki ihmiset häntä taas vaivasivat. Kuinka elävästi hän muisti viime Vapunpäivän, jolloin hän samoin oli kulkenut ja harmitellut, että muitakin ihmisiä oli maailmassa kuin hän. Ja kuinka hän sitten oli mennyt Annan luo — — —

Silloinhan se alkoi hänelle tämä uusi elämä, joka antoi niin paljon onnea ja lupasi vielä enemmän. Siitä ei ollut vielä vuottaakaan kulunut ja kumminkin tuo aika tuntui ijankaikkisuudelta.

Oliko mahdollista, että kaikki tuo hyvä ja kaunis voisi särkyä pirstaleiksi? Ei, ei, kaikki selviää, kaikki selviää — —

Hän astui kotiinsa ja siellä oli vihdoinkin hänen kirjoituspöydällään kirje, se kauan odotettu kirje Annalta. Hän tempasi sen käteensä. Se oli raskas ja paksu. Jännitys pani hänen kätensä vapisemaan, kun hän sen avasi. Ja sitten hän luki nuo tiheään kirjoitetut sivut.

„Rakkain ystävä! — Niin se on, että sinä olet minun rakkain ystäväni, ja nyt minä sen tiedän. Oli aika, jolloin minä mieletön tahdoin väkisin riistää sen tunteen sydäimestäni enkä ymmärtänyt, että silloin olisin kadottanut rakkaimman, parhaimman omaisuuteni. Mutta nyt minä tiedän, etten koskaan voi sitä menettää, vaan se on lämmittävä koko elämäni tästä lähin.

Olin aikonut sinulle sanoa kaiken sen, minkä nyt kirjoitan, mutta kirjeesi käskee minua sanomaan sen jo ennenkuin tapaamme

toisemme. Ja tämä onkin parempi. Ei mitään varjoa, ei mitään väärinkäsitystä eikä epäselvyyttä saa olla välillämme, kun taas näemme toisemme. Mutta ole kärsivällinen, Olli. Minun täytyy selittää paljon asioita, ennenkuin voin suoraan vastata kysymyksiisi.

Eksköldin mielilauseita on se, että muutammat ihmiset ovat luotuja yksin olemaan. En tiedä muutamatko vain ovat. Tekisi mieleni luulla, että kaikki oikeastaan ovat aiotut olemaan yksin, olivatpa ne naimisissa tai naimattomia ja ymmärtämään yksinäisyyttä, vaikka he eivät tahdo sitä ymmärtää. En minäkään tahtonut sitä ymmärtää. Voi, kuinka hartaasti koetin olla sitä ymmärtämättä. Mutta koko elämäni on ollut tuon ainoan asian opettamista: yksin, yksin, yksin. Ja koko elämäni olen taistellut sen oppimista vastaan, siten turmellen oman onneni.

Äiti minulta otettiin jo syntyessäni, enkä lapsena isästänikään tiennyt. Se vain opetti minua pelkäämään yksinäisyyttä. En tahtonut, en voinut olla yksin. Sitten tuli nuoruus ja sen kanssa rakkaus. Sinä tunnet tuon surullisen tarinani, kuinka tahdoin antaa itseni toiselle ja saada hänet omakseni, liittää hänen olentonsa omaan olentooni, jotta en

olisi yksin. Sitä en saanut. Mutta en sitenkään ymmärtänyt yksinäisyyden salaisuutta. Hakemalla hain ihmistä, joka antaisi itsensä minulle ja jolle minä saisin antaa itseni, etten olisi yksin. Minä kadehdin äitejä, joilla oli lapsia. Miksi minulla ei ollut lasta, jonka olisin saanut omistaa ja jolle minä olisin ollut tärkein maailmassa? Isällä oli tieteensä ensi sijassa, minä toisessa. Mutta juuri ensi sijassa minä tahdoin olla jollekin ihmiselle.

Sitten tulit sinä tielleni. Kohta huomasin minkä vallan voitin sinussa. Ja minä tahdoin sinut itselleni. Ei kellään muulla saanut olla osaa sinussa. Minä tahdoin unohtaa nuo kymmenen katkeraa opetusvuotta, niinkuin niitä ei olisi ollutkaan ja aloittaa nuoruuteni uudestaan, ikäänkuin se ei koskaan olisi katkennut. Uuden maailman tahdoin luoda, joka oli sisältävä kaikki kauneimmat unelmani, kaikki hartaimmat toivoni, ja se oli kehän tavoin ympäröivä sinua ja minua, eroittaen meidät kaikesta muusta maailmasta. Sinussa oli yhdistyvä kaikki entisyys ja tulevaisuus, muuta ei saanut olla olemassakaan.

Siinä se oli suuri erehdykseni, että tahdoin yhdistää entisyyden ja tulevaisuuden sinussa herättämällä eloon nuoruuteni sortu-

neen rakkauden ja pyyhkimällä pois sen pitkän väliajan, jota en tahtonut ymmärtää enkä muistaa. Mutta se oli onneksi mahdollonta. Ei katkennut kieli solmiamalla ehyeksi tule. Jos voitkin uskotella itsellesi, että se on ehyt taas, ei sinun tarvitse muuta kuin kerran koskettaa sitä, niin kuulet, että sen sointu on ijäksi mennyt.

Mutta kaunis on katkennutkin kieli, kun et siihen koske. Anna sen olla hiljaa, sillä soida se ei enää voi. Katsele sitä ääneti ja hellästi ja muista, että se kerran soi sydämesi syvimmän säveleen. Silloin se muistossasi synnyttää soinnun, vienoista vienoimman.

Sen sain oppia ja tulisella tuskalla maksoin sen opin. Lähellä oli se mahdollisuus, että elämäni menisi pirstaleiksi, mutta vaaran ollessa suurin on apu lähinnä.

Mikä onni se oli, että pääsin pois kaikesta tutusta, häiritsevästä ympäristöstä tänne yksinäisyyteen juuri silloin, kun voimani alkoivat väsähtyä. Täällä mahtavan luonnon suuressa hiljaisuudessa kaikki kävi niin luonnolliseksi ja yksinkertaiseksi. Se suuri arvoitus selvisi ja tarkoitus sekä johdonmukaisuus kaikessa tuli esiin. Minä tunsin vihdoinkin syvästi ja kirkkaasti, että olin yksin, aivan yksin.

Mutta samalla valtasi minut ääretön rauha ja sydämeni täyttyi suurella riemulla, sillä minä tunsin että minun yksinäisyyteni oli osa siitä ylimmästä yksinäisyydestä, joka henkii koko luonnosta ja joka on ihmis-sielun sisimpänä sydämenä. Nyt oli oloni onnellista. Ja rinnassani kasvoi hellyys sinua kohtaan ja kaikkia ihmisiä kohtaan, sillä minä tunsin, että olin yksin enkä pyytänyt muuta. Yksinäisyys tuo sopusointua ja rauhaa. Yksinäisyys sisältää itsessään onnen. Ja juuri yksinäisyyden tieto on auttava minua elämään ihmisten seassa, jotka nyt ovat minua lähempänä kuin silloin, jolloin tahdoin heitä yksinäisyyteni poistajiksi.

Elä luule, Olli, etten tuntenut iloa, suurta iloa kirjeesi johdosta. Ymmärräthän, Olli, millaista riemua ihmissydän tuntee, kun toinen ihminen on valmis uhraamaan oman onnensa luodakseen onnea hänelle. Sillä sitä se juuri oli. Sinä näit kuinka riipuin kiinni sinussa, sinä näit kuinka mahdoton minun oli ajatella elämää ilman sinua, ja siksi sinä tahdoit antaa itsesi minulle. Enkö minä ymmärtäisi antimesi arvoa! Ja enkö minä ymmärtäisi kuinka lähelle itseäsi tahdoit minut liittää, kun pyysit minua rupeamaan vaimoksesi! Tuo tieto on aina oleva läm-

mittävänä päiväpaisteenani, armaimpana ilonani. En sano, että se on antava minulle voimaa työhön — voimaa minulla oli sitä ennenkin — mutta se on antava työlleni sielun.

Olen kiitollinen sinulle siitä, ettet puhunut minulle ennen lähtöäni ja ettet kirjoittanut ennen. Silloin olin niin väsynyt enkä ehkä olisi käsittänyt sitä, että surmaisin meidän molempien onnen, jos rupeaisin vaimoksesi. Nyt sen käsitan ja sinäkin sen tiedät, Olli. Nyt ymmärrän, kuinka varmasti sinut menettäisin silloin, kun maailman edessä sinut omistaisin.

Enkä minä voi antaa pois sitä suurinta iloani. Ole minun niinkuin nyt olet minun. Anna minun olla osallisena iloissasi ja suruissasi niin paljon kuin oma sydämesi käskkee. Ja ota vastaan mitä minä voin sinulle antaa. Senkaltaista tunnetta kuin avioliitto edellyttää emme voi toisillemme antaa, et sinä minulle enkä minäkään enää sinulle. Mutta näin onkin hyvä. Ja näin omistamme toisemme ensin.

Nyt alkaa minulle työn aika, onnen aika, maailman suurella työkentällä, ihmisten seassa. Ja elämän pyhäpäivät ne saan viettää sinun kanssasi, Olli. Kun väsymys tapaa

ja hermostunut hyörinä uhkaa häiritä yksinäisyyttäni, silloin tiedän kenen luona saan levätä. Ja silloin tuntuu pyhä pyhälle.

Olli, minun Ollini, ymmärrämmehän toisemme nyt täydellisesti. Ei ole enää mitään varjoa välillämme, kun taas tapaamme toisemme.

Ja nyt kun olen yksin, omistan kaikki.

Sinun Annasi.“

— — — — —
Hart hengitti syvään. — — — — —
Yksin! — Yksinkö? — — Särkyikö hänen
onnensa nyt — — — vai nytkö juuri se
tuli ehyeksi?

Hinta 2:50.

Juon. hennoka. 1.

Malmberg

KANSALLISKIRJASTO-KANSALLISKOKOELMA

120 102 1724

X

